

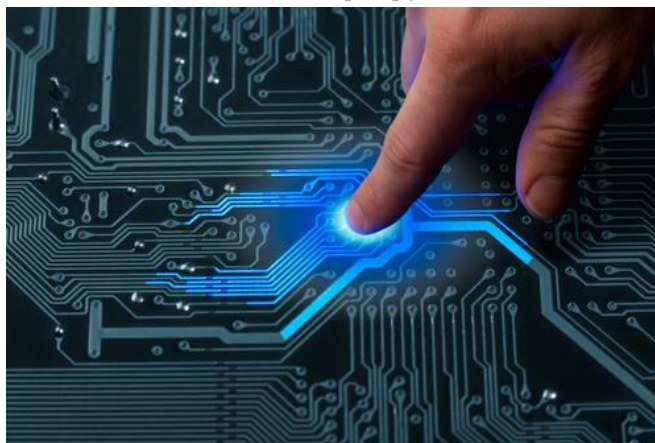
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ - ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ -
ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ

ΔΙΑΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΚΑΙ ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ «ΗΘΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ»

«Πληροφορική και Ηθική στο πλαίσιο της Δημόσιας Διοίκησης»

Πηγή: University of Texas at Austin, Department of Computer Science
<https://www.cs.utexas.edu/blog/why-cs> (23/03/2015)

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Της Αγγελικής Θεοχάρη
(Α.Μ.: 1320130010)

Διπλωματούχου Τμήματος Επιχειρηματικού Σχεδιασμού και Πληροφοριακών Συστημάτων,
του Α.Τ.Ε.Ι. Πατρών, (2005)

Επιβλέπων Καθηγητής: Γεώργιος Στεΐρης, Επίκουρος Καθηγητής, του
Τμήματος Φ.Π.Ψ. του Ε.Κ.Π.Α.

Συνεπιβλέποντες:

Μαρία Ξέστερνου, Μέλος της Ειδικής Διατμηματικής Επιτροπής του
Δ.Δ.Π.Μ.Σ., Λέκτορας, Τμήμα Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

Ευάγγελος Πρωτοπαπαδάκης, Μέλος της Ειδικής Διατμηματικής Επιτροπής
του Δ.Δ.Π.Μ.Σ., Επίκουρος Καθηγητής του Τμήματος Φ.Π.Ψ. του Ε.Κ.Π.Α.

Καλαμάτα, Ιούνιος 2015

Περιεχόμενα

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	4
ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο	8
ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ.....	8
1.1. Δημόσια Διοίκηση.....	8
1.2. Αδυναμίες Δημόσιας Διοίκησης.....	9
1.3. Μεταρρυθμίσεις Δημόσιας Διοίκησης και Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών.....	10
1.4. Ηλεκτρονική Δημόσια Διοίκηση.....	11
1.5. Η πληροφορική στο Δημόσιο Τομέα.....	12
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^ο	13
ΗΘΙΚΗ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ (COMPUTER ETHICS).....	13
2.1. Ηθική της Πληροφορικής.....	13
2.2. Ιστορικό Πλαίσιο της Ηθικής της Πληροφορικής.....	14
2.3. Ορισμοί.....	16
2.3.1. Ο ορισμός του Walter Maner.....	16
2.3.2. Ο ορισμός της Deborah Johnson.....	16
2.3.3. Ο ορισμός του James Moor.....	17
2.3.4. Ο ορισμός του Terrell Ward Bynum.....	19
2.3.5. Ο ορισμός του Donald Gotterbarn.....	20
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ^ο	22
ΗΘΙΚΗ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ.....	22
3. 1. Ηθική των επιχειρήσεων.....	23
3.2. Εφαρμοσμένες ηθικές θεωρίες στα πλαίσια της επιχείρησης.....	26
3.2.1. Η προσέγγιση των ενδιαφερόμενων μερών/Εταίρων.....	26
3.2.2. Κοινοί κανόνες και αξίες.....	29
3.2.3. Κοινωνική ευθύνη της επιχείρησης.....	31
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ^ο	32
ΗΘΙΚΗ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ.....	32
4.1. Ηθική και Επαγγελματίες της πληροφορικής.....	32
4.2. Επάγγελμα.....	35
4.3. Τι σημαίνει ηθική ευθύνη στην πληροφορική;.....	37
4.3.1. Αιτία και ευθύνη (αιτιώδης ευθύνη).....	38
4.3.2. Ρόλος και Ευθύνη.....	38
4.3.3. Νομική ευθύνη.....	39

4.3.4. Ηθική Ευθύνη	39
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο	42
ΑΡΜΟΛΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΩΝ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ	42
5.1. Ευθύνες προς τους χρήστες και τους αγοραστές.....	42
5.1.1. Το κοινωνικό πλαίσιο των επαγγελματικών προτύπων	42
5.1.2. Ειλικρίνεια	42
5.1.3. Αξιοπιστία, λειτουργικότητα και ταχύτητα	43
5.1.4. Ηθικές επιλογές.....	43
5.1.5. Παραδοχή σφαλμάτων	44
5.1.6. Φροντίδα κατά τον σχεδιασμό.....	45
5.2. Ευθύνες προς τους εργοδότες	46
5.2.1. Τήρηση εμπιστευτικότητας.....	46
5.2.2. Γνώση πιθανών συγκρούσεων συμφερόντων.....	47
5.2.3. Διοικητικές ευθύνες.....	47
5.3. Ευθύνες προς άλλους επαγγελματίες.....	48
5.3.1. Ευθύνη για λογοκλοπή	48
5.3.2. Αξιολόγηση.....	48
5.3.3. Τήρηση επαγγελματικών προτύπων	49
5.4. Ευθύνες προς τους χρήστες.....	50
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο	52
ΗΘΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ ΠΟΥ ΣΧΕΤΙΖΟΝΤΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ	52
6.1. Πίστη και αφοσίωση	52
6.2. Η έννοια του <i>Whistle Blowing</i>	54
6.3. Πνευματικά δικαιώματα	57
6.4. Ειλικρίνεια και Ενημέρωση.....	58
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο	59
ΗΘΙΚΟΙ ΚΩΔΙΚΕΣ	59
7.1. Κώδικες Ηθικής	59
7.2. Ηθικές Επιταγές του Κώδικα Ηθικής και Επαγγελματικής Συμπεριφοράς.	61
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	74
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	76

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αποκαλούμε την κοινωνία μας *κοινωνία της πληροφορίας* λόγω του σημαντικού ρόλου που διαδραματίζουν τα πνευματικά αγαθά (γνώση), οι υπηρεσίες (όπως η επικοινωνία και η ασφάλιση) και ο δημόσιος τομέας (όπως η εκπαίδευση, η δημόσια διοίκηση, και η υγειονομική περίθαλψη). Η πολυπλοκότητα των σχέσεων των επιμέρους τομέων της ανθρώπινης δραστηριότητας δημιούργησε την ανάγκη για αποδοτική διαχείριση αυτού του τεράστιου όγκου πληροφοριών. Τα τελευταία χρόνια η εξέλιξη της πληροφορικής παρείχε το απαραίτητο θεωρητικό και τεχνολογικό υπόβαθρο, για την κάλυψη των σύγχρονων αναγκών.

Καθώς βρισκόμαστε στα μέσα της εξέλιξης της πληροφορικής και των συναφών τεχνολογιών, είναι ακόμη άγνωστο πως αυτές θα μεταλλαχθούν στο μέλλον και πως θα επηρεάσουν την οργάνωση των κοινωνιών, τόσο σε τοπικό όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο. Όμως η σύγχρονη κοινωνία της πληροφορίας, παρότι είναι άγνωστο πως θα εξελιχθεί μελλοντικά, εντούτοις ήδη θέτει θεμελιώδη ηθικά ζητήματα, η πολυπλοκότητα των οποίων έχει παγκόσμιες διαστάσεις που αυξάνονται με ταχείς ρυθμούς. Σήμερα, υπάρχει το αίτημα της διαμόρφωσης μιας *ηθικής της πληροφορίας (Information Ethics)*, εντός της οποίας περιλαμβάνεται πληθώρα άλλων νεοσύστατων κλάδων ηθικής.¹

Ορισμένοι ερευνητές συνδέουν την ηθική της πληροφορίας με την ηθική της πληροφορικής, την επαγγελματική ηθική, την ιατρική ηθική, την επιστήμη της πληροφορικής, την φιλοσοφία της πληροφορικής, την κοινωνική επιστημολογία του ICT (*Information and Communication Technology*) και άλλες επιστήμες που σχετίζονται με την πληροφορία. Ωστόσο, οι περισσότεροι καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι η *ηθική της πληροφορίας* είναι ένας όρος περιληπτικός που μπορεί να σημαίνει όλες αυτές τις προεκτάσεις. Η σύνδεση της ηθικής της πληροφορίας με τους υπόλοιπους αυτούς κλάδους της ηθικής

---

¹ L. Floridi, "Foundations of Information Ethics», στο *The Handbook of Information and Computer Ethics*, Kenneth E. Himma, Herman T. Tavani (eds), 2008, σελ. 3 και Σ. Δημητριάδης & Μ. Μανιαδάκης (επ.), *Μελέτη Επισκόπησης της Πληροφορικής στην Ελλάδα*, Αθήνα, ΕΠΕ (Ενωση Πληροφορικών Ελλάδος), 2006, σελ. 5.

βεβαίως δεικνύει τη νεοσύστατη φύση αυτών των κλάδων, αλλά κυρίως το πολύπλευρο τόσο της έννοιας της πληροφορίας, όσο και των προβλημάτων που ανακύπτουν από αυτήν.²

Επειδή όμως πρόκειται για προβλήματα της σημερινής πραγματικότητας, αφορούν όλες τις πλευρές της ζωής σε παγκόσμιο επίπεδο. Έτσι έχουν να κάνουν με όσα οι άνθρωποι πράττουν εντός των πλαισίων της πληροφορικής. Η πολυπλοκότητα των ζητημάτων που ανακύπτουν από την πληροφορική συμβαδίζει με την πολυπλοκότητα της οργάνωσης των σύγχρονων κοινωνιών που ακόμη διαμορφώνονται. Τα προβλήματα αυτά ως προβλήματα της σύγχρονης κοινωνίας ανευρίσκονται συνήθως σε βιομηχανοποιημένες, δημοκρατικές κοινωνίες. Σύμφωνα και με την Deborah Johnson η πληροφορική δεν ξεκίνησε ξαφνικά και από το πουθενά. Δημιουργήθηκε και αναπτύχθηκε σαν απάντηση στις απαιτήσεις της ζωής, του πολιτισμού, της πολιτικής και της κοινωνίας.³

Τα ηθικά ζητήματα που περιβάλλουν την πληροφορική είναι νέα ζητήματα που δεν έχουν πραγματευτεί συστηματικά οι φιλόσοφοι στο παρελθόν. Αυτό κυρίως οφείλεται στη διαμόρφωση και εξέλιξη της τεχνολογίας και της συνεχούς δημιουργίας νέων προεκτάσεων, όσον αφορά τις εκδοχές και εκφάνσεις της πληροφορικής.

Ακόμη και στην έννοια του όρου πληροφορική ενυπάρχουν τα θεωρητικά και εφαρμοσμένα στοιχεία της επιστήμης των υπολογιστών. Πληροφορική ή επιστήμη των υπολογιστών ονομάζεται *η θετική και εφαρμοσμένη επιστήμη η οποία ερευνά τα θεωρητικά θεμέλια και τη φύση των πληροφοριών, των αλγορίθμων και των υπολογισμών, καθώς και τις τεχνολογικές εφαρμογές τους σε αυτοματοποιημένα υπολογιστικά συστήματα, από τη σκοπιά της σχεδίασης, της ανάπτυξης, της υλοποίησης, της διερεύνησης, της ανάλυσης και της προδιαγραφής τους.*⁴

---

² Floridi, "Foundations of Information Ethics», όπ. ανωτ., σελ. 3-4.

³ D. Johnson, "Ethics Online, Shaping social behavior online takes more than new laws and modified edicts", στο *Communications of the ACM* (1997), Vol. 40, 1, σελ. 60-61.

⁴ *Computer science would be better described as being concerned with the meta-activity that is associated with programming. More generally, and more precisely, it is occupied with the design, development and investigation of the concepts and methodologies that facilitate and aid the specification, development, implementation and analysis of computational systems* (R. Turner, "The Philosophy of Computer Science", στο *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*, Edward N. Zalta

Έτσι η ηθική της πληροφορικής μπορεί να ενταχθεί και εντός των θεωρητικών θεμελίων, αλλά και εντός των σταδίων εφαρμογής των πληροφορικών συστημάτων. Γι αυτό ακριβώς το λόγο η ηθική που σχετίζεται με την πληροφορική δεν αφορά μόνο τη σχεδίαση, την ανάπτυξη, την υλοποίηση, τη διεύρυνση, την ανάλυση και τις προδιαγραφές των υπολογιστικών συστημάτων, αλλά και τις επιλογές όπως και την υλοποίηση αυτών των επιλογών των επαγγελματιών της πληροφορικής στο πλαίσιο τόσο της διοίκησης, όσο και στα γενικά συμφέροντα των χρηστών και όσων επηρεάζονται από τη χρήση της πληροφορικής.

Το πλαίσιο αυτό μπορεί να οριστεί καλύτερα ως Δημόσια Διοίκηση. Αν ληφθεί υπόψη ότι με τον όρο αυτό χαρακτηρίζεται *γενικά το σύνολο των νόμιμων μέσων και ενεργειών που αποσκοπούν στην επίτευξη συγκεκριμένου αποτελέσματος για την ικανοποίηση του γενικού συμφέροντος των πολιτών ενός κράτους*,⁵ τότε η Δημόσια Διοίκηση, υπό την ευρεία έννοιά της, οφείλει να αντιμετωπίζει τα προβλήματα που προκύπτουν από τη χρήση της πληροφορικής, εφόσον σε τέτοιο βαθμό επηρεάζουν τη σύγχρονη κοινωνία.

(ed.), URL = <<http://plato.stanford.edu/archives/win2014/entries/computer-science/>>. (19/03/2015) και W. J. Rapaport, «Philosophy of Computer Science: An Introductory Course», στο *Teaching Philosophy* (2005) 28:4, σελ. 324.

⁵ Rapaport, «Philosophy of Computer Science: An Introductory Course», όπ. ανωτ., σελ. 324.

⁵ «Wikipedia» (http://el.wikipedia.org/wiki/Δημόσια_Διοίκηση) (28/03/2015)

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα μελέτη έχει ως στόχο να παρουσιάσει τις βασικές ηθικές κατευθύνσεις της ηθικής στην πληροφορική με αναφορά στη σχέση της με τη Δημόσια Διοίκηση.

Στο πρώτο κεφάλαιο αναπτύσσονται τα γενικά χαρακτηριστικά που διέπουν τη Δημόσια Διοίκηση, ιδιαίτερα της Ελλάδας, καθώς και οι αδυναμίες τις, αλλά και η σχέση της τόσο με τις εξελίξεις στην πληροφορική, όσο και με τους εκπροσώπους του επιστημονικού κλάδου της πληροφορικής αναφορικά με τις βέλτιστες πρακτικές για την συνεισφορά τους στην υπόλοιπη κοινωνία.

Στο δεύτερο κεφάλαιο εξετάζονται οι σημαντικότεροι ορισμοί για την *ηθική του υπολογιστή και της πληροφορίας (Computer and Information Ethics)*, αλλά κυρίως για την *ηθική της πληροφορικής (Computer Ethics)*, όπως αυτοί παρουσιάστηκαν από σημαντικούς ερευνητές που ασχολήθηκαν με αυτό το πεδίο μελέτης.

Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στην ηθική εντός του πλαισίου μιας επιχείρησης, η οποία αναδεικνύει διάφορες πλευρές του εργασιακού χώρου σε σύγκριση πάντοτε με την διοίκηση και με τον τρόπο που η πληροφορική μπορεί να συσχετισθεί με ηθικά ζητήματα. Στο κεφάλαιο αυτό αναδεικνύεται η σχέση της επαγγελματικής ηθικής με την ηθική της πληροφορικής, καθώς οι εργαζόμενοι του κλάδου της πληροφορικής δεν παύουν να είναι εργαζόμενοι.

Στο τέταρτο και πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζονται αναλυτικά ο ρόλος, οι νομικές και οι ηθικές ευθύνες των επαγγελματιών της πληροφορικής στο πλαίσιο τόσο του επαγγέλματός τους, όσο και στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους αναφορικά με τους χρήστες της πληροφορικής, προς τους εργοδότες τους και εν γένει προς τη διοίκηση, αλλά και αναφορικά με τους υπόλοιπους εργαζόμενους στο κλάδο της πληροφορικής.

Τέλος, στο έκτο και στο έβδομο κεφάλαιο επισημαίνονται οι ηθικές αξίες που σχετίζονται με την πληροφορική, καθώς και οι ηθικοί κώδικες που οφείλουν να διέπουν τις πρακτικές των Πληροφορικών, σύμφωνα με τα μέχρι τώρα καθιερωμένα πρότυπα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ

1.1. Δημόσια Διοίκηση

Με τον όρο Δημόσια Διοίκηση χαρακτηρίζεται γενικά *το σύνολο των νόμιμων μέσων και ενεργειών που αποσκοπούν στην επίτευξη συγκεκριμένου αποτελέσματος για την ικανοποίηση του γενικού συμφέροντος των πολιτών ενός κράτους.*⁶

Ο όρος Δημόσια Διοίκηση αφορά το σύνολο των διοικητικών μηχανισμών ή οργανισμών ενός κράτους, που αναπτύσσουν τη δραστηριότητά τους εντός των περιφερειακών και τοπικών πλαισίων μιας χώρας. Έτσι, υπό την ευρεία έννοια, η Δημόσια διοίκηση σχετίζεται αφενός με την στενή έννοια της διοίκησης, και αφετέρου με την εκάστοτε κυβέρνηση, η οποία αφορά την εφαρμογή των νόμων και των προγραμμάτων της δημόσιας πολιτικής, όπως αυτά καθορίζονται και οριστικοποιούνται από την εκάστοτε πολιτική ηγεσία.⁷

Ωστόσο οι αξιώσεις της δημόσιας διοίκησης προσβλέπουν και σε άλλες κατευθύνσεις, πέραν της νομοθετικής εξουσίας. Για παράδειγμα σύμφωνα με το κείμενο του Υπουργείου Διοικητικής μεταρρύθμισης και ηλεκτρονικής διακυβέρνησης σχετικά με το *Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Διοικητική Μεταρρύθμιση 2007-2013* επιδιώκεται η δημόσια διοίκηση να μην αποτελεί:

*απλώς έναν μάντα μεταφοράς των αποφάσεων της νομοθετικής εξουσίας, αλλά, πολύ περισσότερο, έναν μηχανισμό ο οποίος συμβάλλει ουσιαστικά στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της χώρας.*⁸

---

⁶ «Wikipedia» (http://el.wikipedia.org/wiki/Δημόσια_Διοίκηση) (28/03/2015)

⁷ Κ. Καζάκη, «Σύστημα Ελέγχου Αυθεντικότητας Πιστοποιητικών Εγγράφων που εκδόθηκαν από τα Ελληνικά ΑΕΙ» (Thesis, Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα (ΤΕΙ) Κεντρικής Μακεδονίας, 2014), σελ. 12.

⁸ «Υπουργείο Διοικητικής Μεταρρύθμισης & Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης» <http://www.gspa.gr/%283801870584900291%29/eCPortal.asp?id=3986&nt=60&lang=1&pID=2459> (28/03/2015).

Ο όρος Δημόσια Διοίκηση σύμφωνα με το κείμενο αυτό διατηρεί τα πάγια χαρακτηριστικά της διασφάλισης της νομιμότητας, της αμεροληψίας και των ίσων ευκαιριών σε όλους τους πολίτες χωρίς αποκλεισμούς, μπορεί να αποτελέσει [...] κινητήρια δύναμη για την ανάπτυξη της χώρας και την ευημερία της [...] κοινωνίας.⁹

1.2. Αδυναμίες Δημόσιας Διοίκησης

Η Γενική γραμματεία Δημόσιας Διοίκησης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης στο έγγραφο με τίτλο *Βελτίωση της Διοικητικής ικανότητας της Δημόσιας Διοίκησης*¹⁰ (Βασικό Κείμενο Στρατηγικής για την αναπτυξιακή προτεραιότητα “Βελτίωση της Διοικητικής ικανότητας της Δημόσιας Διοίκησης”) αναφέρει ως βασικές εγγενείς αδυναμίες της δημόσιας διοίκησης:

- την πολυπλοκότητα, του κανονιστικού πλαισίου (και οι ασάφειες και αντιφάσεις που αυτό συνεπάγεται) που διέπει τη λειτουργία και τις συναλλαγές του κράτους με τον πολίτη και τις επιχειρήσεις.
- την πολυδιάσπαση αρμοδιοτήτων μεταξύ μεγάλου αριθμού υπηρεσιών και επιπέδων διοίκησης (κεντρική, περιφερειακή, νομαρχιακή, τοπική), αλλά και στο εσωτερικό των φορέων της διοίκησης μεταξύ των οργανικών μονάδων, σε συνδυασμό με την απουσία αποτελεσματικών μηχανισμών και διαδικασιών οριζόντιας συνεργασίας και επικοινωνίας.
- τον μεγάλο αριθμό περιττών διαδικασιών ή διαδικασιών με αρνητικό ισοζύγιο οφέλους - κόστους για τον συναλλασσόμενο με τις δημόσιες υπηρεσίες αλλά και για το δημόσιο συμφέρον.

Σύμφωνα με αυτό το κείμενο οι αδυναμίες αυτές επιβαρύνουν τη δημόσια διοίκηση με το φόρτο εργασίας, το κόστος, τη τυπολατρία (δηλαδή την εφαρμογή τυπικών κανόνων που εξασφαλίζουν μεν τη διασφάλιση της

---

⁹«Υπουργείο Διοικητικής Μεταρρύθμισης & Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης» <http://www.gspa.gr/%283801870584900291%29/eCPortal.asp?id=3986&nt=60&lang=1&piD=2459> (28/03/2015)

¹⁰ Βελτίωση της Διοικητικής ικανότητας της Δημόσιας Διοίκησης (Βασικό Κείμενο Στρατηγικής για την αναπτυξιακή προτεραιότητα “Βελτίωση της Διοικητικής ικανότητας της Δημόσιας Διοίκησης”) http://www.fgi.org.gr/Uploads/pdf/vasiko_keimeno_strat_pdf.pdf (30/03/2015)

νομιμότητας, αλλά συμβάλουν στην αναποτελεσματικότητα της παραγωγής υπηρεσιών και μειώνουν την ποιότητα εξυπηρέτησης των δημοσίων υπαλλήλων και των συναλλασσόμενων με την διοίκηση). Παράλληλα, άλλες αδυναμίες είναι οι χρονικές καθυστερήσεις που σηματοδοτούν το μειωμένο επίπεδο αποτελεσματικότητας και την απόδοση της δημόσιας διοίκησης. Οι αδυναμίες αυτές που συνεπάγονται την αδυναμία της δημόσιας διοίκησης να εξυπηρετήσει αποτελεσματικά τις διαδικασίες οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης της χώρας αποτελούν αντικίνητρο στην επιχειρηματική δράση και στις επενδύσεις.¹¹

1.3. Μεταρρυθμίσεις Δημόσιας Διοίκησης και Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών

Οι προτάσεις που διατυπώθηκαν από διάφορους φορείς σχετικά με την ανάγκη μεταρρυθμίσεων στη Δημόσια Διοίκηση είναι πολλές. Ωστόσο η κοινή πρόταση όλων των φορέων ήταν η χρήση των Τεχνολογιών Πληροφορικής & Επικοινωνιών (ΤΠΕ) μέσω της οποίας είναι δυνατός ο εξορθολογισμός και η επιτάχυνση των διαδικασιών της διοίκησης, με παράλληλο στόχο την ενίσχυση της διαφάνειας. Επομένως, η πρόταση αφορά την εφαρμογή της Ηλεκτρονικής Δημόσιας Διοίκησης.¹²

---

¹¹ Βελτίωση της Διοικητικής Ικανότητας της Δημόσιας Διοίκησης (Βασικό Κείμενο Στρατηγικής για την αναπτυξιακή προτεραιότητα “Βελτίωση της Διοικητικής Ικανότητας της Δημόσιας Διοίκησης”) http://www.fgi.org.gr/Uploads/pdf/vasiko_keimeno_strat_pdf.pdf (30/03/2015)

¹² Καζάκη, «Σύστημα Ελέγχου Αυθεντικότητας Πιστοποιητικών Εγγράφων που εκδόθηκαν από τα Ελληνικά ΑΕΙ», όπ. ανωτ., σελ. 13.

1.4. Ηλεκτρονική Δημόσια Διοίκηση

Οι Τεχνολογίες Πληροφορικής & Επικοινωνιών (ΤΠΕ) αποτελούν πλέον ένα βασικό εργαλείο για το μετασχηματισμό του γενικότερου μοντέλου λειτουργίας της Δημόσιας Διοίκησης σ' αυτό που ονομάζεται *Ηλεκτρονική Δημόσια Διοίκηση*.

Ένας σύντομος ορισμός της είναι ότι πρόκειται για τη χρήση των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών στην ηλεκτρονική υποστήριξη των εσωτερικών λειτουργιών των δημοσίων οργανισμών και της επικοινωνίας και συνεργασίας τους με το εξωτερικό τους περιβάλλον.¹³

Σύμφωνα με άλλους ορισμούς η Τεχνολογία της Πληροφορικής & των Επικοινωνιών είναι το σύνολο των επαγγελματικών χώρων οι οποίοι σχετίζονται με τη μελέτη, σχεδίαση, ανάπτυξη, υλοποίηση, συντήρηση και διαχείριση υπολογιστικών πληροφοριακών συστημάτων, κυρίως όσον αφορά εφαρμογές λογισμικού και υλικό υπολογιστών.¹⁴

Τα επαγγέλματα της Τεχνολογίας της Πληροφορικής & των Επικοινωνιών αφορούν την ανάπτυξη, την εγκατάσταση και τη συντήρηση προϊόντων πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών.

Καθώς ο στόχος των επαγγελμάτων αυτών αφορά την παραγωγή, την αποθήκευση, τη διαχείριση και τη μετάδοση πληροφοριών κάθε τύπου. Σε αυτές συγκαταλέγεται και η βιομηχανία ανάπτυξης λογισμικού, ως διακριτό υποσύνολο.¹⁵

---

¹³ Καζάκη, «Σύστημα Ελέγχου Αυθεντικότητας Πιστοποιητικών Εγγράφων που εκδόθηκαν από τα Ελληνικά ΑΕΙ», όπ. ανωτ.

¹⁴ «Wikipedia» http://el.wikipedia.org/wiki/Τεχνολογία_πληροφοριών_και_επικοινωνίας (30/03/2015)

¹⁵ Καζάκη, «Σύστημα Ελέγχου Αυθεντικότητας Πιστοποιητικών Εγγράφων που εκδόθηκαν από τα Ελληνικά ΑΕΙ», όπ. ανωτ.

1. 5. Η πληροφορική στο Δημόσιο Τομέα

Ο εκσυγχρονισμός της δημόσιας διοίκησης μπορεί να επιτευχθεί σε μεγάλο βαθμό με τη βοήθεια των νέων τεχνολογιών. Αποτελεί δε σημαντικό παράγοντα ανάπτυξης κάθε χώρας για τη δημιουργία ενός σύγχρονου κράτους στην κοινωνία της πληροφορίας. Η εισαγωγή και η ενσωμάτωση αυτών των τεχνολογιών απαιτεί μια σειρά από πρωτοβουλίες για την ευρεία εισαγωγή πληροφοριακών συστημάτων στις δημόσιες υπηρεσίες. Οι ενέργειες προς αυτή τη κατεύθυνση μπορούν να συντονιστούν μόνο από το κατάλληλο προσωπικό, το οποίο θα πρέπει να είναι εξειδικευμένο στις τεχνολογίες πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών.¹⁶

Σε γενικές γραμμές η Ελληνική Δημόσια Διοίκηση έχει αρχίσει να εκσυγχρονίζεται με τη βοήθεια των νέων τεχνολογιών. Η πρόοδος της τεχνολογίας, που επιτρέπει ταχύτατα τη διεξαγωγή ενεργειών εξ αποστάσεως, είναι μόνο ένας παράγοντας από τους πολλούς που έχουν συντελέσει σε αυτό τον εκσυγχρονισμό, όπου παλιότερα απαιτούνταν η επιτόπου παρουσία. *Η πρόσληψη επιστημόνων Πληροφορικής στο Δημόσιο, τα εθνικά και κοινοτικά κονδύλια που χορηγήθηκαν για την εισαγωγή Πληροφοριακών συστημάτων στο δημόσιο, οι αυξημένες απαιτήσεις μέρους της κοινωνίας που έχει πρόσβαση στο διαδίκτυο και επιθυμεί να χρησιμοποιήσει υπηρεσίες ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, έχουν δώσει αρκετή ώθηση στην ανάπτυξη Πληροφοριακών Συστημάτων στην ελληνική δημόσια διοίκηση.*¹⁷

Ωστόσο υπάρχουν σημαντικές αποκλίσεις σχετικά με το επίπεδο του εκσυγχρονισμού και των παρεχόμενων υπηρεσιών στους πολίτες μεταξύ των δημόσιων φορέων σε σχέση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο.¹⁸

---

¹⁶ Δημητριάδης & Μανιαδάκης (επ.), Μελέτη Επισκόπησης της Πληροφορικής στην Ελλάδα, όπ. ανωτ. σελ. 176. <http://www.epe.org.gr/meleth/final/MEP2006.pdf>

¹⁷ Δημητριάδης & Μανιαδάκης (επ.), Μελέτη Επισκόπησης της Πληροφορικής στην Ελλάδα, όπ. ανωτ., σελ. 176-177.

¹⁸ Έρευνα της Cargemini για λογαριασμό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, αποτελέσματα της οποίας δημοσιεύτηκαν στην εφημερίδα Ημερησία της 24ης Απριλίου 2005.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

ΗΘΙΚΗ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ (COMPUTER ETHICS)

2.1. Ηθική της Πληροφορικής

Ηθική του υπολογιστή και της πληροφορίας (*Computer and Information Ethics*) με την ευρύτερη έννοια ορίζεται ο τομέας της εφαρμοσμένης ηθικής που μελετά και αναλύει τις κοινωνικές και ηθικές επιπτώσεις της χρήσης του υπολογιστή και της πληροφορίας. Οι πιο συγκεκριμένος όρος *ηθική της πληροφορικής* (*Computer Ethics*) χρησιμοποιείται αναφορικά με την εφαρμογή παραδοσιακών φιλοσοφικών θεωριών όπως είναι ο ωφελιμισμός, ο καντιανισμός, ή η αρετολογία, σε περιπτώσεις που στη χρήση της πληροφορικής προκύπτουν ηθικά ζητήματα. Ο όρος ηθική της πληροφορικής χρησιμοποιείται επίσης σε σχέση με την ηθική των επαγγελματιών που σχετίζονται με την πληροφορική, αλλά και με την εφαρμογή προτύπων πρακτικής. Τα πρότυπα αυτά καθώς και οι κώδικες δεοντολογίας και εν γένει η ηθική συναρτήσει της πληροφορικής, λαμβάνει και άλλες ονομασίες. Συγκεκριμένα, υπάρχουν δυο ακόμα όροι που σχετίζονται με την ηθική, οι οποίοι είναι η *ηθική του κυβερνοχώρου* (*CyberEthics*) και η *ηθική του διαδικτύου* (*Internet Ethics*), που αναφέρονται σε διάφορες πτυχές της ηθικής της πληροφορικής.¹⁹

Κατά τη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών, ο αναπτυσσόμενος τομέας της ηθικής της πληροφορικής οδήγησε στην ανάπτυξη νέων πανεπιστημιακών μαθημάτων, ερευνητικών προγραμμάτων, ερευνητικών κέντρων, συνεδρίων και νέο διδακτικό και ερευνητικό υλικό. Στην ελληνική βιβλιογραφία οι όροι αυτοί δεν είναι καθιερωμένοι και ως επί το πλείστο ακολουθούν τα πρότυπα της

---

¹⁹ T. Bynum, "Computer and Information Ethics", The Stanford Encyclopedia of Philosophy, Edward N. Zalta (ed.), URL = <<http://plato.stanford.edu/archives/win2014/entries/ethics-computer/>>. (19/03/2014)

βιβλιογραφίας άλλων χωρών, δεδομένου ότι η γλώσσα της πληροφορικής και των υπολογιστών έχει καθιερωθεί βάσει της αγγλικής γλώσσας.

Ωστόσο, η ηθική της πληροφορικής αποτελεί ένα σχετικά νέο ειδικό πεδίο της ηθικής σε επίπεδο έρευνας και εφαρμογής. Κατά τον Moor η ηθική της πληροφορικής έχει δυο μέρη. Αφορά πρώτον την ανάλυση της φύσης και τις κοινωνικές επιπτώσεις της τεχνολογίας των υπολογιστών και δεύτερον την αντίστοιχη διαμόρφωση και αιτιολόγηση για την ηθική χρήση της εν λόγω τεχνολογίας. Όταν ο Moor αναφέρεται στη *τεχνολογία των υπολογιστών*, σε αυτό τον όρο περιλαμβάνει τους υπολογιστές και τη σχετική τεχνολογία που χρησιμοποιείται συμπεριλαμβανομένου και του λογισμικού και των υλικών, αλλά και των δικτύων.²⁰

2.2. Ιστορικό Πλαίσιο της Ηθικής της Πληροφορικής

Στη δεκαετία του 1940 και στις αρχές της δεκαετίας του 1950, ο Αμερικάνος καθηγητής μαθηματικών και μηχανικής του MIT Norbert Wiener θεμελίωσε το πεδίο μελέτης που σήμερα ονομάζεται *ηθική της πληροφορικής*. Κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, μαζί με τους συναδέλφους στην Αμερική και τη Μεγάλη Βρετανία, ο Wiener βοήθησε στην ανάπτυξη των ηλεκτρονικών υπολογιστών και στη τεχνολογία των πληροφοριών.²¹

Εκείνη την εποχή, ο Norbert Wiener εργάστηκε μαζί με μια ομάδα επιστημόνων και μηχανικών για την εφεύρεση ενός ψηφιακού υπολογιστή και ενός ραντάρ και κυρίως για την δημιουργία ενός νέου είδους αντιαεροπορικών πυροβόλων για να εντοπίζουν τα αεροπλάνα, να συγκεντρώσουν πληροφορίες σχετικά με την ταχύτητα και την τροχιά του, και να προβλέπουν τη μελλοντική τους θέση μερικά δευτερόλεπτα αργότερα.²²

---

²⁰ https://www.blackwellpublishing.com/content/BPL/Images/Content_store/Sample_chapter/9781855548442/CEAC01.pdf, σελ. 26.

²¹ Bynum, "Computer and Information Ethics", στο *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* Edward N. Zalta (ed.), <http://plato.stanford.edu/archives/win2014/entries/ethics-computer/> (20/03/2015).

²² T. W. Bynum, «Milestones in the History of Information and Computer Ethics», στο *The Handbook of Information and Computer Ethics*, Kenneth E. Himma, Herman T. Tavani (eds), 2008, σελ. 25.

Ο Wiener και οι συνεργάτες του με αυτόν τον τρόπο δημιούργησαν ένα νέο κλάδο εφαρμοσμένης επιστήμης που ονομάστηκε *cybernetics* (από την ελληνική λέξη κυβερνήτης). Ενώ συνεχιζόταν ο πόλεμος, ο Wiener προέβλεπε τις τεράστιες κοινωνικές και ηθικές επιπτώσεις του *cybernetics* σε συνδυασμό με τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές. Ο ίδιος είχε ισχυριστεί ότι μετά τον πόλεμο, ο κόσμος θα βίωνε μια δεύτερη βιομηχανική επανάσταση, μια αυτοματοποιημένη εποχή, η οποία θα δημιουργούσε νέες δυνατότητες και νέες ηθικές προκλήσεις.²³

Όταν τελείωσε ο πόλεμος, ο Wiener στο έργο του *Cybernetics* (1948) περιέγραψε την νέα αυτή εφαρμοσμένη επιστήμη και εντόπισε ορισμένες κοινωνικές και ηθικές επιπτώσεις που θα είχαν οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές. Η μελέτη του σχετικά με τις ηθικές επιπτώσεις που θα είχε η πληροφορική και η τεχνολογία των πληροφοριών στον άνθρωπο ολοκληρώθηκε με δυο ακόμα έργα του· με το έργο *The Human Use of Human Beings* (1950) και *God and Golem* (1963).

Τα ζητήματα που ερευνήθηκαν σε αυτά τα βιβλία, περιλάμβαναν θέματα που εξακολουθούν να απασχολούν ακόμα και σήμερα. Οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές και η ασφάλεια, οι υπολογιστές και η ανεργία, οι ευθύνες των επαγγελματιών πληροφορικής, η χρήση των ηλεκτρονικών υπολογιστών από άτομα με ειδικές ανάγκες, οι υπολογιστές και η θρησκεία, τα δίκτυα πληροφοριών και η παγκοσμιοποίηση, οι εικονικές κοινότητες, η εργασία μέσω ηλεκτρονικών υπολογιστών, η ηθική στη ρομποτική και στην τεχνητή νοημοσύνη είναι μόνο μερικά από τα θέματα που πραγματεύθηκε.²⁴

Δυστυχώς, η μελέτη του Wiener σχετικά με την ηθική της πληροφορικής ουσιαστικά αγνοείται εδώ και δεκαετίες από άλλους στοχαστές. Στη δεκαετία του 1970 και του 1980 η ηθική της πληροφορικής αναδημιουργήθηκε και επανακαθορίστηκε από στοχαστές που δεν είχαν λάβει υπόψη τους την επισταμένη μελέτη του Wiener πάνω στον τομέα αυτό. Σήμερα, περισσότερο από πενήντα χρόνια μετά υπάρχουν στοχαστές που προσπαθούν να επαναπροσδιορίσουν την ηθική της πληροφορικής, καθώς επίσης τη φύση και τα όρια του αντικειμένου. Λαμβάνοντας υπόψη αυτές τις μεταγενέστερες

²³ Bynum, "Computer and Information Ethics", όπ. ανωτ.

²⁴ Bynum, "Computer and Information Ethics", όπ. ανωτ.

μελέτες παρουσιάζονται πέντε διαφορετικοί ορισμοί, όπως αυτοί αναπτύχθηκαν από το 1970.

2.3. Ορισμοί

2.3.1. Ο ορισμός του Walter Maner

Ο όρος *ηθική της πληροφορικής* δεν χρησιμοποιήθηκε ευρέως μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 1970, όταν ο Walter Maner άρχισε να τον χρησιμοποιεί. Όρισε αυτό το πεδίο μελέτης ως ένα αντικείμενο που εξετάζει τα ηθικά προβλήματα που επιδεινώνονται, μετασχηματίζονται ή δημιουργούνται από την τεχνολογία των υπολογιστών. Όπως υποστήριξε παλαιότερα ηθικά προβλήματα σχετικά με την πληροφορική δυσχεράθηκαν, ενώ υπήρξαν και νέα προβλήματα που ανέκυψαν, εξαιτίας της εξέλιξης της τεχνολογίας των υπολογιστών. Παράλληλα, εισήγαγε την πρόταση εφαρμογής των παραδοσιακών ηθικών θεωριών, όπως για παράδειγμα της ηθικής φιλοσοφίας των Άγγλων φιλοσόφων Jeremy Bentham και John Stuart Mill, ή της ηθικής φιλοσοφίας του Γερμανού φιλόσοφου Immanuel Kant.²⁵

2.3.2. Ο ορισμός της Deborah Johnson

Στο βιβλίο της «Computer Ethics» (1985) η Deborah Johnson υποστήριξε ότι η ηθική της πληροφορικής μελετά τον τρόπο με τον οποίο οι υπολογιστές θέτουν νέα ηθικά διλλήματα, επιδεινώνοντας τα παλιά προβλήματα, ενώ παράλληλα εφαρμόζουν συνήθεις ηθικούς κανόνες σε αχαρτογράφητες περιοχές της επιστήμης.²⁶ Όπως και ο Maner πριν από αυτήν, η Johnson υιοθέτησε τη προσέγγιση της εφαρμοσμένης ηθικής σχετικά με τη χρήση εννοιών και λειτουργιών από τον ωφελιμισμό και τον καντιανισμό. Όμως, σε αντίθεση με τον Maner, η Johnson ήταν αντίθετη στην πεποίθηση ότι οι υπολογιστές

---

²⁵ T. W. Bynum, "Ethics and the Information Revolution", στο *Readings in CyberEthics*, (ed.) R. A. Spinello & H. T. Tavani, USA: Jones and Bartlett Publishers, 2004², σελ. 18.

²⁶ D. G. Johnson, *Computer Ethics*, Prentice-Hall, 1985, σελ. 1.

μπορούν να δημιουργήσουν νέα ηθικά προβλήματα. Αντίθετα, θεωρούσε ότι οι υπολογιστές έδιναν μια νέα στροφή στα ήδη γνωστά δεοντολογικά ερωτήματα.²⁷

2.3.3. Ο ορισμός του James Moor

Στο σημαντικό άρθρο του «Τι είναι η ηθική της πληροφορικής;» (1985), ο James Moor έδινε ένα νέο ορισμό της ηθικής της πληροφορική πολύ ευρύτερο από εκείνο του Maner ή της Johnson. Ο ορισμός του δεν σχετίζεται με οποιαδήποτε φιλοσοφική θεωρία και είναι συμβατός με μια μεγάλη ποικιλία προσεγγίσεων για την ηθική επίλυση των προβλημάτων που ανακύπτουν με την χρήση των υπολογιστών. Από το 1985 και έπειτα ο ορισμός του Moor θεωρείται ως ένας από τους πιο σημαντικούς, εξαιτίας της επιρροής που άσκησε. Ο Moor όρισε την ηθική της πληροφορικής ως τομέα σχετικό με τα κενά των κανόνων πολιτικής (policy vacuums) και με τα εννοιολογικά μπερδέματα (conceptual muddles) όσον αφορά την κοινωνική και ηθική χρήση της τεχνολογίας των πληροφοριών. Όπως υποστηρίζει:

Ένα τυπικό πρόβλημα της ηθικής της πληροφορικής προκύπτει επειδή υπάρχει ένα κενό στους κανόνες σχετικά με το πώς θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί η τεχνολογία των υπολογιστών. Οι υπολογιστές μας παρέχουν νέες δυνατότητες και αυτές με τη σειρά τους μας δίνουν νέες επιλογές πράξης. Συχνά, είτε δεν υπάρχουν κανόνες για τη συμπεριφορά σε αυτές τις καταστάσεις ή οι υφιστάμενες πολιτικές φαίνονται ανεπαρκείς. Βασικό καθήκον της ηθικής της πληροφορικής είναι να καθορίσει τι πρέπει να πράξουμε σε τέτοιες περιπτώσεις, δηλαδή, να χαράξουμε νέους κανόνες που θα κατευθύνουν τις πράξεις μας. Μια δυσκολία είναι ότι μαζί με την ανυπαρξία κανόνων υπάρχουν συχνά εννοιολογικά κενά. Παρότι ένα πρόβλημα στην ηθική της πληροφορικής μπορεί αρχικά να φαίνεται ότι είναι σαφές, ένας μικρός συλλογισμός αποκαλύπτει την ύπαρξη εννοιολογικής σύγχυσης. Αυτό που χρειάζεται σε τέτοιες περιπτώσεις είναι μια ανάλυση, η οποία

---

²⁷ Bynum, “Ethics and the Information Revolution”, όπ. ανωτ., σελ. 18.

θα παρέχει ένα συνεκτικό εννοιολογικό πλαίσιο εντός του οποίου θα διαμορφωθούν οι κανόνες.²⁸

Ο Moor είχε δηλώσει πως η τεχνολογία των υπολογιστών είναι πραγματικά επαναστατική, επειδή είναι *λογικά εύπλαστη*. Κατ' αυτόν οι υπολογιστές είναι λογικά εύπλαστοι, δεδομένου ότι μπορούν να κατασκευαστούν και να διαμορφωθούν με τέτοιο τρόπο, ώστε η λειτουργία τους να χαρακτηρίζεται με όρους εισαγωγής και παραγωγής και σύνδεσης λογικών λειτουργιών. Κατά τον Moor, επειδή η λογική μπορεί να εφαρμοσθεί παντού, οι πιθανές εφαρμογές της τεχνολογίας των υπολογιστών φαίνονται απεριόριστες. Ο υπολογιστής μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως καθολικό εργαλείο και τα όρια των υπολογιστών πράγματι, σχετίζονται σε μεγάλο βαθμό με τα όρια της ανθρώπινης δημιουργικότητας.

Σύμφωνα με τον Moor, η επανάσταση των ηλεκτρονικών υπολογιστών συντελείται σε δύο στάδια. Το πρώτο στάδιο είναι αυτό της *τεχνολογικής εισαγωγής* βάση της οποίας η τεχνολογία των υπολογιστών έχει αναπτυχθεί και τελειοποιείται. Η τεχνολογική εισαγωγή άρχισε να αναπτύσσεται σαράντα χρόνια μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Το δεύτερο στάδιο -που ξεκίνησε μόλις πρόσφατα- έχει οριστεί ως *τεχνολογική διείσδυση*. Το στάδιο αυτό αναφέρεται στην ενσωμάτωση της τεχνολογίας στις καθημερινές δραστηριότητες του ανθρώπου, αλλά και στην εφαρμογή της εντός της κοινωνίας. Η χρήση της τεχνολογίας διαμορφώνει και μεταλλάσσει το ίδιο το νόημα θεμελιωδών εννοιών, όπως είναι τα χρήματα, η εκπαίδευση, η εργασία κλπ. Ο προσδιορισμός της ηθικής των υπολογιστών από τον Moor είναι τολμηρός, καθώς αποδίδει μεγάλη ευρύτητα στο αντικείμενο αυτό, γεγονός που το κάνει να σχετίζεται με ένα ιδιαίτερα ευρύ φάσμα φιλοσοφικών θεωριών και

---

²⁸ A typical problem in Computer Ethics arises because there is a policy vacuum about how computer technology should be used. Computers provide us with new capabilities and these in turn give us new choices for action. Often, either no policies for conduct in these situations exist or existing policies seem inadequate. A central task of Computer Ethics is to determine what we should do in such cases, that is, formulate policies to guide our actions. One difficulty is that along with a policy vacuum there is often a conceptual vacuum. Although a problem in Computer Ethics may seem clear initially, a little reflection reveals a conceptual muddle. What is needed in such cases is an analysis that provides a coherent conceptual framework within which to formulate a policy for action. (J. H. Moor, "What Is Computer Ethics?", στο T. W. Bynum (ed.), *Computers and Ethics*, Blackwell, 1985, σελ. 266).

μεθοδολογιών που βασίζεται στην προσπάθεια κατανόησης του τρόπου με τον οποίο λαμβάνουν χώρα οι τεχνολογικές ανακαλύψεις.²⁹

Σύμφωνα με τον Moor, πρέπει να αναδυθούν οι περιπτώσεις κατά τις οποίες η πληροφορική δημιουργεί ηθικό αντίκτυπο, αλλά κυρίως πρέπει να διαμορφωθούν πρακτικές, και πολιτικές χρήσης της πληροφορικής με βάση την ηθική.³⁰

2.3.4. Ο ορισμός του Terrell Ward Bynum

Το 1989 ο Terrell Ward Bynum ανέπτυξε έναν ακόμη ευρύ ορισμό σχετικά με την ηθική της πληροφορικής ακολουθώντας το άρθρο του Moor. Σύμφωνα με αυτή την άποψη, η ηθική του υπολογιστή διακρίνεται και αναλύει τις επιπτώσεις της τεχνολογίας της πληροφορίας σε κοινωνικές και ανθρώπινες αξίες όπως είναι η υγεία, ο πλούτος, η εργασία, η ευκαιρία, η ελευθερία, η δημοκρατία, η γνώση, η ιδιωτική ζωή, η ασφάλεια, η αυτοπραγμάτωση, κλπ.

Πρόκειται επομένως για έναν ορισμό που προσδίδει ιδιαίτερη ευρύτητα στον αντικείμενο της ηθικής της πληροφορικής, εφόσον αφορά τη χρήση της εφαρμοσμένης ηθικής, της κοινωνιολογίας στη πληροφορική, της αξιολόγησης της τεχνολογίας, το δίκαιο του υπολογιστή, και άλλα συναφή πεδία. Έτσι μετέρχεται έννοιες, θεωρίες, και μεθοδολογίες από αυτά τα πεδία, αλλά και άλλες σχετικές επιστήμες. Αυτή η αντίληψη επομένως σχετικά με την ηθική της πληροφορικής υποκινείται από την πεποίθηση ότι η τεχνολογία της πληροφορίας θα επηρεάσει σε μεγάλο βαθμό ότι αφορά τον άνθρωπο.³¹

---

²⁹ Bynum, “Ethics and the Information Revolution”, όπ. ανωτ., σελ. 19.

³⁰ https://www.blackwellpublishing.com/content/BPL/Images/Content_store/Sample_chapter/9781855548442/CEAC01.pdf, σελ. 26-27.

³¹ Bynum, “Ethics and the Information Revolution”, όπ. ανωτ., σελ. 20.

2.3.5. Ο ορισμός του Donald Gotterbarn

Στη δεκαετία του 1990, ο Donald Gotterbarn έγινε ένθερμος υποστηρικτής μιας διαφορετικής προσέγγισης της ηθικής του υπολογιστή. Σύμφωνα με την άποψή του, η ηθική της πληροφορικής θα πρέπει να θεωρηθεί τμήμα της επαγγελματικής ηθικής (*professional ethics*), η οποία αφορά κατά κύριο λόγο τα πρότυπα ορθής πρακτικής, αλλά και τους κώδικες δεοντολογίας για επαγγελματίες της τεχνολογίας του υπολογιστή (*computing professionals*). Κατά τον Gotterbarn:

*Δίνεται λίγη προσοχή στο τομέα της επαγγελματικής ηθικής σχετικά με τις αρχές που καθοδηγούν τις ημερήσιες δραστηριότητες των επαγγελματιών των υπολογιστών, στο πλαίσιο του ρόλου τους ως επαγγελματίες. Με τον όρο Πληροφορικός (*computing professional*) εννοώ όλους όσους συμμετέχουν στο σχεδιασμό και την ανάπτυξη των εργαλείων του υπολογιστή [...] Οι ηθικές αποφάσεις που κατά την διάρκεια της ανάπτυξης των εν λόγω αντικειμένων έχουν άμεση σχέση με πολλά από τα θέματα που συζητήθηκαν στο πλαίσιο της ευρύτερης έννοιας της ηθικής του υπολογιστή [...].³²*

Με βάση την προσέγγιση αυτής της επαγγελματικής ηθικής για την ηθική της πληροφορικής, ο Gotterbarn συμμετείχε στην έκδοση του 1992 του Κώδικα της Ηθικής και Επαγγελματικής Συμπεριφοράς (ACM) και οδήγησε μια ομάδα ερευνητών για την ανάπτυξη του Κώδικα Ηθικής και Επαγγελματικής Πρακτικής (ACM/IEEE Software Engineering, 1999).³³

Ωστόσο η γνώμη του Moor είναι διαφορετική. Δεδομένου ότι εντός της πρακτικής του επαγγέλματος λαμβάνουν χώρα σημαντικές ηθικές αποφάσεις και υπάρχουν ηθικές αξίες εντός της κοινωνίας, ο Moor διερωτάται αν μπορεί να υπάρξει μια βάση για την συναίνεση σχετικά με τις ηθικές αξίες εντός διαφόρων κοινοτήτων για την επίτευξη μιας κοινής και αντικειμενικής συναίνεσης.³⁴

---

³² D. Gotterbarn, "Computer Ethics: Responsibility Regained", στο National Forum: The Phi Beta Kappa Journal (1991), 71: 26–31.

³³ Gotterbarn, "Computer Ethics: Responsibility Regained", όπ. ανωτ., 26–31.

³⁴ J. H. Moor, *Reason, Relativity, and Responsibility in Computer Ethics*, στο Computers and Society (1998), σελ. 14-21.

Κατά τον Moor οι ηθικές κρίσεις υπάρχουν πέρα από τα στενά όρια του ειδικού ενδιαφέροντος των κοινοτήτων. Έτσι, λαμβάνοντας υπόψη τις διαφορές μεταξύ των κοινοτήτων, αλλά και τις διαφορές μεταξύ πολιτισμών, πώς είναι δυνατόν να διαμορφωθούν γενικές ηθικές κρίσεις;

Οι ηθικές κρίσεις για την πληροφορική μπορεί να φαίνονται ακόμη πιο αμφίβολες. Επειδή η τεχνολογία της πληροφορικής δημιουργεί καταστάσεις στις οποίες δεν υπάρχει μια καθιερωμένη πολιτική πρακτική ή μια βάση ηθικής συμπεριφοράς, είναι πολύ δύσκολος ο καθορισμός ενός ηθικού πλαισίου ή ακόμα ηθικών εντολών για τις εφαρμογές της πληροφορικής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

ΗΘΙΚΗ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ

Η εργασία είναι μια από τις βασικές ασχολίες της ζωής του ανθρώπου και σε αυτήν δύναται να προκύψουν πολλά και διάφορα ηθικά ζητήματα. Οι πληροφορίες είναι υπαίτιες για πληθώρα τέτοιων ζητημάτων, αλλά και εν συνόλω η πληροφορική, καθώς και οι δυο αυτές παράμετροι σχετίζονται με την τεχνολογία και τα ζητήματα που προκαλεί. Το βασικό ερώτημα που τίθεται εδώ είναι πως μπορούν να αντιμετωπιστούν αυτά τα ζητήματα. Πολλά από αυτά εντάσσονται σε συγκεκριμένα πλαίσια της εργασίας, αλλά και στον τρόπο που χειρίζονται οι άνθρωποι τις πληροφορίες που είναι διαθέσιμες στον άνθρωπο μέσω της ειδικής τεχνολογίας.

Η χρήση της τεχνολογίας είναι καθοριστική τόσο ως προς τον τρόπο με τον οποίο ο εργαζόμενος οργανώνει την εργασία του, όσο και ως προς τον τρόπο που χειρίζεται τις πληροφορίες, αλλά και τις επαγγελματικές του σχέσεις. Ακόμα, και πιο ειδικά, αυτό που μπορεί να δημιουργήσει αυτά τα ζητήματα, είναι το πώς ένας εργαζόμενος λειτουργεί και διαχειρίζεται την εργασία του όταν γνωρίζει πως τα αποτελέσματα της δουλειάς του μπορεί επηρεάζουν τους ανθρώπους και την κοινωνία στην οποία ζει.

Κατά τον Bernd Carsten Stahl για την αντιμετώπιση της ηθικής στην εργασία, σε μια επιχείρηση ή στη διοίκηση, αλλά επίσης και κατά την ηθική στη διαχείριση των πληροφοριών πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τα ερωτήματα που προκύπτουν από την τεχνολογία. Για να μελετηθούν όμως αυτά τα ερωτήματα προστίθενται νέες και περίπλοκες κατευθύνσεις, που μπορεί να αφορούν την πληροφορική, τα συστήματα πληροφοριών, τη μηχανική του λογισμικού και άλλες ειδικότητες.³⁵

Ακόμα, υπάρχουν μελετητές που θεωρούν πως η συσχέτιση των παραπάνω ζητημάτων με διάφορες ειδικότητες ευνοεί την ανάδειξη των καίριων στοιχείων της ηθικής. Έτσι οι ίδιοι συνδέουν την εργασία με την ηθική ή την

---

³⁵ B. C. Stahl, «Ethical issues of Information and Business», *The Handbook of Information and Computer Ethics*, Kenneth E. Himma, Herman T. Tavani (eds), 2008, σελ. 312.

πληροφορική με την ηθική, ώστε να καλύψουν πλήρως το θέμα. Η μελέτη επομένως της ηθικής σε σχέση με αυτές τις οπτικές σημαίνει την πραγμάτευση παρόμοιων θεμάτων, η οποία όμως πρέπει να πραγματοποιηθεί υπό το πρίσμα συγκεκριμένων περιπτώσεων που αναδεικνύουν την σχέση τους με την ηθική. Μια τέτοια πρόκληση σχετικά με την παροχή διαφόρων στοιχείων της ηθικής των επιχειρήσεων και των πληροφοριών κρίνεται ως εκ τούτου σημαντική.

3. 1. Ηθική των επιχειρήσεων

Η οικονομική δραστηριότητα είναι ένα μέρος της κάθε κοινωνίας, και αυτό είναι αναμφισβήτητα μια από τις σημαντικότερες της σύγχρονης κοινωνίας. Οι επιχειρήσεις ασκούν μεγάλη επίδραση στον τρόπο με τον οποίο ζούμε, αλλά και στο πώς λειτουργεί η κοινωνία. Ωστόσο η κατηγοριοποίηση των ηθικών ζητημάτων που προκύπτουν εντός των επιχειρήσεων είναι ιδιαίτερος δύσκολη, και έτσι συνήθως κατηγοριοποιούνται ανά επιχείρηση ή κλάδο. Παράλληλα, επίσης δύσκολος είναι ο διαχωρισμός και η απομόνωση τέτοιων ζητημάτων στο επίπεδο εθνικών ή δημόσιων ιδρυμάτων, τα οποία αναπόφευκτα συνδέονται με την κοινή κατανόηση τέτοιων θεμάτων, αλλά και τις οικονομικές θεωρίες.³⁶

Πολλές μελέτες έχουν πραγματοποιηθεί σχετικά με την επιχειρησιακή ηθική η οποία ασχολείται με τη σχέση μεταξύ των επιχειρήσεων και της ηθικής. Πολλοί πράγματι μπορεί να εκφράσουν την άποψη ότι η ηθική δεν μπορεί να έχει θέση στις επιχειρήσεις, δεδομένου ότι η επιχείρηση και η ηθική, ορισμένες και συνυφασμένες σε μια κοινή έννοια, φαντάζει σαν οξύμωρο σχήμα. Αυτή η αντίληψη ενισχύεται από την συνήθη ανήθικη συμπεριφορά της αγοράς, και των μεγάλων εταιρειών τόσο απέναντι στους εργαζόμενους σε αυτές, όσο και σε άλλες εταιρείες, αλλά και στο περιβάλλον.

Αυτή η άποψη όμως, αν και δικαιολογημένη, εντούτοις παραβλέπει το γεγονός ότι υπάρχουν και πρέπει να υπάρχουν οι συσχετισμοί μεταξύ ηθικής και επιχείρησης, καθώς και οι δυο σχετίζονται με τη σημασία και το ρόλο του ανθρώπου στην κοινωνία. Παράλληλα με τη σχέση επιχείρησης και ηθικής

---

³⁶ Stahl, «Ethical issues of Information and Business», όπ. ανωτ., σελ. 313.

υπάρχει και το ζήτημα της σχέσης οικονομίας και ηθικής. Οι ηθικές κατευθύνσεις είναι σημαντικές και για την λειτουργία του οικονομικού συστήματος. Για παράδειγμα, αν οι άνθρωποι δεν τηρούσαν τα συμβόλαια που έχουν υπογράψει, αν δεν έδιναν ειλικρινείς πληροφορίες για τα προϊόντα που επιδιώκουν να πουλήσουν, αν δεν ακολουθούσαν εν γένει τους ηθικούς κώδικες της κοινωνίας, οι οικονομικές συναλλαγές θα ήταν δύσκολο να διατηρηθούν.³⁷

Ταυτόχρονα, η ηθική παίζει έναν πολύ σημαντικό ρόλο στο να δικαιώνει τις πρακτικές του οικονομικού συστήματος και με αυτό τον τρόπο επιτρέπει στους συναλλασσόμενους να νοιώθουν ότι πράττουν νόμιμα, εντός των πλαισίων που τίθενται από το σύστημα. Κατά τον Stahl, ένα παράδειγμα δικαίωσης στις πρακτικές του σύγχρονου οικονομικού συστήματος είναι η ωφελμιστική προσέγγιση ότι το ελεύθερο εμπόριο δημιουργεί τα αγαθά που επιτρέπουν στους ανθρώπους να ικανοποιούν τις ανάγκες τους, βάσει των προτιμήσεών τους.³⁸

Ο τομές της επιχειρηματικής ηθικής είναι πλέον καθιερωμένος στα περισσότερα πανεπιστήμια που ασχολούνται με τη διοίκηση επιχειρήσεων. Επομένως, αποτελεί και αναγνωρίζεται ως ένα σημαντικό κομμάτι των επιχειρηματικών σπουδών και της έρευνας. Όπως και στις περισσότερες ειδικότητες τα ηθικά θέματα που αφορούν τη διοίκηση προσεγγίζονται με πολλούς και διαφορετικούς τρόπους. Σε ένα βαθμό αυτές οι προσεγγίσεις αντικατοπτρίζουν τις διαφορές μεταξύ της γενικής οικονομικής δραστηριότητας στην αγορά και των επί μέρους εταιρειών. Στο πλαίσιο των αγορών, που είναι οπωσδήποτε ένα γενικότερο πλαίσιο, οι μελετητές της ηθικής των επιχειρήσεων θέτουν το ερώτημα πώς σε ένα οικονομικό σύστημα μπορεί να ευοδωθεί η ηθική. Αυτό πράγματι είναι ένα ερώτημα που ο άνθρωπος πραγματεύτηκε ήδη από την εποχή του Αριστοτέλη.³⁹

Ο Αριστοτέλης υποστήριζε ότι η οικονομική δραστηριότητα αποτελεί σημαντικό μέρος του *εὖ ζῆν*. Κατ' αυτόν ο άνθρωπος έπρεπε να είναι σε θέση να συμμετάσχει στην κοινωνία και να συμβάλει σε αυτή, καθώς ο ίδιος έχει

---

³⁷ Stahl, «Ethical issues of Information and Business», όπ. ανωτ., σελ. 313.

³⁸ Stahl, «Ethical issues of Information and Business», όπ. ανωτ.

³⁹ Stahl, «Ethical issues of Information and Business», όπ. ανωτ.

την ανάγκη των αγαθών για την επιβίωσή του. Με αντίστοιχο τρόπο και η κοινωνία στο σύνολό της απαιτεί πόρους, γεγονός που δεν μπορεί παρά να συνδέεται με την ηθική δραστηριότητα, όπως είναι η στήριξη των απόρων και η βοήθεια σε όσους δεν μπορούν να βοηθήσουν τους εαυτούς τους.⁴⁰

Ο Αριστοτέλης προσδιόρισε επομένως από πολύ νωρίς την εφαρμογή της αρχής της ισότητας κατά την διανομή της δικαιοσύνης και οι έννοιες της επανορθωτικής δικαιοσύνης και της πολιτικής δικαιοσύνης, υπάρχουν διάχυτες στα *Ηθικά Νικομάχεια*.⁴¹ Επίσης συνέδεσε τον οικονομικό ρόλο της φροντίδας με την ευδαιμονία και με την αρετολογία. Στα *Ηθικά Νικομάχεια* αναφέρει ότι οι αρετές που εκφράζονται στις προσωπικές σχέσεις των ανθρώπων είναι η πραότητα, η φιλία, η ειλικρίνεια (φιλαλήθεια), η δικαιοσύνη και η σχετική αρετή της αισχύνης.⁴²

Σύγχρονοι μελετητές του οικονομικού κλάδου χαρακτηρίζουν τις αρετές αυτές σαν έλλογες ικανότητες που σχετίζονται με οικονομικούς παράγοντες και αφορούν κάθε τομέα οικονομίας. Σε οικονομικό επίπεδο αυτές διαμορφώνονται στις ηθικές ικανότητες της δέσμευσης, του συναισθήματος, της περίσκεψης και βοηθούν στην αλληλεπίδραση κάθε τομέα. Μόνο μέσω αυτών των αρετών λειτουργούν και εξελίσσονται οι αρχές της οικονομίας.⁴³ Ας μην ξεχνάμε ότι ο σπουδαίος οικονομολόγος Άνταμ Σμιθ, με το έργο του *Θεωρία των Ηθικών Συναισθημάτων* συνδύασε την ιδιότητα με τις ηθικές κρίσεις και αρετές (δικαιοσύνη, φιλία, συμπάθεια).⁴⁴

Πέρα όμως από τις ηθικές αρετές που πρέπει να καλλιεργεί ο άνθρωπος στις κοινωνικές του συναναστροφές, αλλά και την ισότητα που τονίζει ο Αριστοτέλης, σχετικές έννοιες με τις γενικές αντιλήψεις και τα ηθικά θεμέλια τόσο της οικονομικής όσο και επιχειρηματικής δραστηριότητας είναι η δικαιοσύνη, και η διανομή που λαμβάνει χώρα εντός των κοινωνιών. Ένα ιδιαίτερο ερώτημα είναι πως διαχειρίζεται ο σύγχρονος άνθρωπος τη

---

⁴⁰ Stahl, «Ethical issues of Information and Business», όπ. ανωτ., σελ. 314.

⁴¹ Αριστοτέλους, *Ηθικά Νικομάχεια*, V, 1, 10.

⁴² Αριστοτέλους, *Ηθικά Νικομάχεια*, IV, 5-9.

⁴³ I. Staveren, *The values of economics, An Aristotelian Perspective*, London, New York: Routledge, 2001, σελ. 153.

⁴⁴ J. R. Weinstein, «Adam Smith (1723—1790)», στο *Internet Encyclopedia of Philosophy* (<http://www.iep.utm.edu/smith/>) 29-01-2015.

δικαιοσύνη σχετικά με την εξέλιξη, την παγκοσμιοποίηση και το ψηφιακό χάσμα που δημιουργείται με την χρήση της πληροφορικής.⁴⁵

3.2. Εφαρμοσμένες ηθικές θεωρίες στα πλαίσια της επιχείρησης

Υπάρχουν πολλές πιθανές ηθικές προσεγγίσεις που ακολουθούν τις παραδοσιακές ηθικές θεωρίες σχετικά με την επιχειρηματική δραστηριότητα. Εκτός από τις προσπάθειες για την εφαρμογή των ήδη υπάρχουσών ηθικών θεωριών στο πεδίο των επιχειρήσεων και της οικονομίας, ορισμένοι ερευνητές έχουν αναπτύξει ειδικές θεωρίες για την ηθική στη διοίκηση. Αυτές περιλαμβάνουν την προσέγγιση των ενδιαφερομένων μερών, την ιδέα των κοινών κανόνων ή αξιών και την κοινωνική ευθύνη που έχουν οι επιχειρήσεις. Σε αυτό το σημείο γίνεται αναφορά σε αυτές τις ειδικές θεωρίες και στην εφαρμογή τους στο πλαίσιο της επιχείρησης.

3.2.1. Η προσέγγιση των ενδιαφερόμενων μερών/Εταίρων

Μια ευρέως διαδεδομένη ηθική προσέγγιση στη διοίκηση είναι η προσέγγιση των *ενδιαφερόμενων μερών* ή αλλιώς των αλλιώς επονομαζόμενων *εταίρων* (*stakeholders*). Πρόκειται για την σαφή απόρριψη των αποφάσεων του μετόχου (*shareholder*) και του τρόπου με τον οποίο κατευθύνει την επιχείρηση, δεδομένου ότι εκείνος λαμβάνει τις αποφάσεις που σχετίζονται με το management και επικεντρώνεται περισσότερο στην μεγιστοποίηση της αξίας του ίδιου του μετόχου επί της εταιρείας. Οι εταίροι είναι μια ευρύτερη ομάδα ενδιαφερόμενων για την εξέλιξη της εταιρίας και το μοντέλο τους σχετίζεται με την άποψη ότι *η εταιρεία οφείλει να λαμβάνει υπόψη της τα συμφέροντα*

---

⁴⁵ Stahl, «Ethical issues of Information and Business», όπ. ανωτ., σελ. 314.

ευρύτερων ομάδων ενδιαφερόμενων, οι οποίοι επηρεάζουν και επηρεάζονται από τη λειτουργία της επιχείρησης.⁴⁶

Η άποψη ότι ο μέτοχος ή ο επενδυτής ορίζει τις αποφάσεις μιας επιχείρησης μπορεί να έχει πολλές αρνητικές επιπτώσεις για μεγάλο αριθμό εργαζόμενων. Οι υποστηρικτές αυτής της ηθικής θεωρίας ισχυρίζονται ότι οι εταιρείες είναι πολύπλοκα κοινωνικά συστήματα που εξυπηρετούν ένα μεγάλο εύρος σκοπών, αλλά κυρίαρχα επιδιώκουν να ικανοποιήσουν το σκοπό της ανταγωνιστικότητας. Η οπτική μόνο των μετόχων/επενδυτών, καθώς και η επιδίωξη του κέρδους κρίνεται ως ιδιαίτερα περιοριστική τόσο από άποψη εμπειρική, όσο και από άποψη ηθική. Για να ξεπεραστεί ο μονοδιάστατος τρόπος με τον οποίο προσεγγίζεται αυτή η πρακτική χρησιμοποιήθηκε η θεωρία των εταίρων στο ερευνητικό ινστιτούτο του Stanford το 1963. Οι μέτοχοι αρχικά ορίζονταν ως η ομάδα στην οποία βασιζόταν μια εταιρεία. Η εξάρτηση των εταίρων από τις εταιρείες και η εξάρτηση των εταιριών από τους εταίρους τείνει να είναι αμοιβαία, αλλά δεν ταυτίζεται απαραίτητα.⁴⁷

Στον όρο εταίροι περιλαμβάνονται οι γενικά αποδεκτές ομάδες των ενδιαφερόμενων μερών και σε αυτούς συνήθως εντάσσονται οι ιδιοκτήτες, οι εργαζόμενοι, οι πελάτες, οι προμηθευτές, οι χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες και η κοινωνία. Σταδιακά η έννοια των ενδιαφερόμενων μερών/εταίρων διευρύνθηκε και πλέον δεν υπάρχει κάποια συμφωνία σχετικά με το ποιες ομάδες μπορεί να περιλαμβάνει και ποιες όχι.⁴⁸

Η ηθική θεωρία των ενδιαφερόμενων μερών/εταίρων συνεπάγεται την στήριξη σε μεγάλο βαθμό της ιδέας της ισότητας μεταξύ των εταίρων και ενός οργανισμού. Ένα τέτοιο επίπεδο ισότητας είναι δύσκολο να επιτευχθεί σε μια σχέση που το ένα μέρος κατέχει επίσημα την εξουσία αναφορικά κυρίως με τις αποφάσεις και τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα, όπως είναι συνήθως η περίπτωση της διοίκησης.

Δεν αποτελεί έκπληξη το γεγονός ότι η θεωρία των ενδιαφερόμενων μερών προκάλεσε την έντονη αντίδραση απέναντι στην καθιερωμένη άποψη περί της

---

⁴⁶ Λ. Σπανού, «Συστήματα Εταιρικής Διακυβέρνησης και Σύγχρονη Επιχείρηση», στο *Ένωση Ελλήνων Τραπεζών* (2001), σελ. 58
(http://62.1.43.74/5Ekdotis/UplPDFs/deltia/4_2001/07%20L%20spanou.pdf) (23/03/2015)

⁴⁷ Stahl, «Ethical issues of Information and Business», όπ. ανωτ., σελ. 315.

⁴⁸ Stahl, «Ethical issues of Information and Business», όπ. ανωτ.

εξουσίας ενός μόνο μέρους των εμπλεκόμενων (κυρίως των επενδυτών και των μετόχων). Έτσι πολλά επιχειρήματα διατυπώθηκαν κατά της άποψης με αφορμή αυτή τη θεώρηση. Ωστόσο, υπήρξε μεγάλος αριθμός επιχειρημάτων από οικονομική και φιλοσοφική σκοπιά κατά της θεωρίας των ενδιαφερόμενων μελών/εταίρων. Ένα από αυτά είναι ότι αυτή η οπτική αυτή αφαιρεί πλεονέκτημα της απλότητας των στόχων εντός της επιχείρησης. Μέσω της αφοσίωσης στο στόχο του κέρδους, οι άνθρωποι οι διοικητικοί υπάλληλοι είναι ελεύθεροι να συγκεντρώνονται και να χρησιμοποιούν τη δημιουργικότητά τους πάνω στον στόχο που έχει τεθεί προς επίτευξη.

Η πολυπλοκότητα των στόχων αντίθετα, σύμφωνα με αυτήν την άποψη, θα οδηγούσε στη σταδιακή αλλαγή και σε μείωση πρωτοβουλιών και καινοτομίας. Βεβαίως, είναι πιθανό κάτι τέτοιο, καθώς θα οδηγούσε σε μειωμένα αποτελέσματα, γεγονός που δεν θα ήθελαν να συμβεί οι εταιρείες. Ωστόσο, από ωφελμιστική άποψη κατά την οποία δίνεται έμφαση στη συμβολή της παραγωγής και στην καινοτομία, η πιθανή μείωση της απόδοσης έρχεται σε αντίθεση με την ισότητα των εμπλεκόμενων μερών σε μια επιχείρηση. Επίσης, ακόμα κι αν ουσιαστικά η ηθική θεωρία των εταίρων δεν τηρείται εντός της πρακτικής των επιχειρήσεων, πολλές φορές χρησιμοποιείται ως στρατηγική για τις εταιρίες που ευνοεί και λειτουργεί ως δικαιολογία για τα ενδιαφερόμενα μέρη, ιδιαιτέρως τους εργαζόμενους.⁴⁹

---

⁴⁹ Stahl, «Ethical issues of Information and Business», όπ. ανωτ., σελ. 315-316.

3.2.2. Κοινοί κανόνες και αξίες

Η ηθική θεωρία των ενδιαφερόμενων μελών δεν παρουσιάζει κάποιους ειδικούς κανόνες και αξίες που πρέπει να ακολουθήσουν οι μέτοχοι και οι συμμετοχοί μιας επιχείρησης. Μια άλλη ηθική προσέγγιση προσπαθεί να ενσωματώσει τέτοιους κανόνες μέσω της διατύπωσης ηθικών αρχών που οι συμμετοχοί στην αγορά θα ακολουθήσουν. Αυτή η ηθική θεωρία βασίζεται στις αρχές της προτεσταντικής ηθικής που έθεσε ο Γερμανός κοινωνιολόγος, ιστορικός και φιλόσοφος Max Weber,⁵⁰ αλλά βασίζεται επίσης και στο πνεύμα του καπιταλισμού.

Με βάση την πεποίθηση ότι ο πλούτος δεν κατανέμεται ισότιμα ανάμεσα σε διαφορετικές θρησκευτικές ομάδες του κόσμου, ο Max Weber υποστήριξε ότι οι ηθικοί κανόνες που βασίζονται στις εκάστοτε θεολογικές διδασκαλίες μπορούν να επιδράσουν στην οικονομία. Συγκεκριμένα, υποστήριξε ότι ο συνδυασμός του Προτεσταντισμού με την ασκητική και η μεγάλη αξία που δίνεται στην εργασία ήταν οι ιστορικές συνθήκες που επέτρεψαν στους προτεστάντες να έχουν επιτυχή πορεία στις αγορές. Η σκληρή εργασία μόνη της δεν οδηγεί κατ' ανάγκη στον σχηματισμό κοινωνικού κεφαλαίου, που αποτελεί την αφετηρία για τις επιχειρήσεις που βασίζονται στο καπιταλιστικό σύστημα.⁵¹

Κατά τον Weber η σκληρή εργασία πρέπει να συμβαδίζει αφενός με την διάθεση του να περισυλλέξει κανείς τα οφέλη που προκύπτουν από αυτή και αφετέρου να αποφύγει την άμεση τάση προς κατανάλωση. Και βέβαια αυτές οι αρχές είχαν τη δυνατότητα να εφαρμοστούν και να επιβιώσουν καθώς δεν έρχονταν σε αντίθεση με τις διδασκαλίες του Προτεσταντισμού.⁵² Με άλλα λόγια ο ασκητισμός ήταν εκείνος που ενδυνάμωσε την τακτική της μη άμεσης κατανάλωσης και επέφερε την ανάπτυξη της αγοράς για τους Προτεστάντες.⁵³

Έτσι η ύπαρξη και αναγνώριση πως υπάρχουν κάποιες ορισμένες κατευθύνσεις, οι οποίες υπήρξαν στο παρελθόν επιτυχείς, οδήγησε στην

---

⁵⁰ Θ. Πελεγρίνης, «Βέμπερ, Μαξ», στο *Λεξικό της Φιλοσοφίας*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 2005⁴, σελ. 719-720.

⁵¹ Stahl, «Ethical issues of Information and Business», όπ. ανωτ., σελ. 316.

⁵² Stahl, «Ethical issues of Information and Business», όπ. ανωτ.

⁵³ Stahl, «Ethical issues of Information and Business», όπ. ανωτ.

δημιουργία αρχών και κανόνων προς επίτευξη της οικονομικής ανάπτυξης των επιχειρήσεων. Ορισμένοι μελετητές έχουν προσπαθήσει να εντοπίσουν τέτοιους κανόνες και να τους χρησιμοποιήσουν ώστε να δικαιολογήσουν σε ηθικό επίπεδο ορισμένους τύπους συμπεριφοράς που θα ευδοκίμουςαν στην οικονομία. Επομένως, χρησιμοποιήθηκε η άποψη ότι υπάρχουν κανόνες που είναι κοινοί σε όλους τους ανθρώπους και ότι κατά κάποιο τρόπο μπορούν να κατοχυρωθούν και να λειτουργήσουν ως κοινωνικά συμβόλαια στις ανθρώπινες κοινωνίες. Κατά τον Stahl, αυτή η αντίληψη μπορεί να ανιχνευθεί σε τρέχουσες κοινωνικές πρακτικές. Δύνανται λοιπόν αυτοί οι κοινοί κανόνες να λειτουργήσουν ως ανώτερες αρχές της αγοράς, που θα βοηθήσουν στη διαμόρφωση άλλων αρχών που θα εξαρτώνται από αυτές.

Συγκεκριμένα, ο Stahl, βασιζόμενος στη θέση του Stark, υποστηρίζει ότι η επιχειρησιακή ηθική πρέπει να έρχεται σε επικοινωνία με την διοίκηση των επιχειρήσεων προβάλλοντας τέτοιου είδους αρχές, οι οποίες δεν θα φάνταζαν ξένες στους ανθρώπους που δρουν και εργάζονται μέσα σε αυτές. Οι κοινοί αυτοί κανόνες, που πολλές φορές η ηθική των επιχειρήσεων αγνοεί ή δεν αναγνωρίζει, μπορούν να αντληθούν τόσο από τις θεολογικές, όσο και από τις φιλοσοφικές διδασκαλίες, οι οποίες αφενός προωθούν τις θεολογικές ή φιλοσοφικές αξίες και αφετέρου προτιμώνται από την ηθική των επιχειρήσεων, δεδομένου ότι χρησιμεύουν ως δικαιολογία για την κατεύθυνση που επιδιώκουν, ώστε να πετύχουν την ανάπτυξη.⁵⁴

---

⁵⁴ Stahl, «Ethical issues of Information and Business», όπ. ανωτ., σελ. 317.

3.2.3. Κοινωνική ευθύνη της επιχείρησης

Μια ακόμη προσέγγιση ηθικών ζητημάτων εντός των επιχειρήσεων είναι αυτή της κοινωνικής ευθύνης που έχει η επιχείρηση (*corporate social responsibility, CSR*). Η προσέγγιση αυτή, η οποία είναι ιδιαίτερα δημοφιλής στη διεθνή αγορά, προσπαθεί να βρει μια απάντηση στο εξής ερώτημα: *υπό ποιες προϋποθέσεις η συμπεριφορά μιας επιχείρησης στο σύνολό της θεωρείται ηθικά αποδεκτή*; Αυτή η ηθική θεωρία βασίζεται στην άποψη ότι οι εταιρείες λειτουργούν σαν κοινωνικά όντα και ως τέτοια οφείλουν να αναλαμβάνουν τις ευθύνες που τους αναλογούν και επίσης τις συνέπειες που έχουν οι πράξεις τους. Αυτή η θεωρία σίγουρα ξεπερνά κάποια από τα πρακτικά προβλήματα της ηθικής θεωρίας των ενδιαφερόμενων μερών/εταίρων και έχει ως στόχο να παρέχει πρακτικές λύσεις και όχι τόσο μια φιλοσοφική θεμελίωση της πρακτικής που πρέπει να ακολουθείται.⁵⁵

Ο πιο συνηθισμένος ορισμός της κοινωνικής ευθύνης της επιχείρησης αφορά αυτό που ορίζει ή πρέπει να ορίζει τη σχέση μεταξύ παγκόσμιων οργανισμών, κυβερνήσεις κρατών και ανθρώπων.⁵⁶ Η ηθική θεωρία της κοινωνικής ευθύνης της επιχείρησης είναι επίσης αντίθετη με την πλήρη εξουσία του μετόχου ή του επενδυτή σε μια επιχείρηση, η οποία κατ'επέκταση σημαίνει την άρνηση της κοινωνικής ευθύνης της επιχείρησης, έχοντας ως μόνο στόχο την μεγιστοποίηση του κέρδους εντός του νομικού πλαισίου στο οποίο βρίσκεται.⁵⁷

Η ηθική θεωρία της κοινωνικής ευθύνης πέρα από τα ηθικά ζητήματα που αφορούν τις κοινωνικές συμπεριφορές, σχετίζεται και με την ηθική αντιμετώπισης περιβαλλοντικών ζητημάτων. Επειδή ακριβώς οι μεγάλες εταιρείες αφορούν πολλούς οικονομικούς πόρους και είναι οι κατεξοχήν εκμεταλλευτές των φυσικών πόρων, θεωρείται εύλογο ότι πρέπει να συμβάλουν στην επίλυση του προβλήματος της περιβαλλοντικής ρύπανσης.⁵⁸

---

⁵⁵ Stahl, «Ethical issues of Information and Business», όπ. ανωτ., σελ. 317.

⁵⁶ D. Crowther & G. Aras, *Corporate Social Responsibility*, Ventus Publishing ApS, 2008, σελ. 10

⁵⁷ Stahl, «Ethical issues of Information and Business», όπ. ανωτ., σελ. 317.

⁵⁸ Stahl, «Ethical issues of Information and Business», όπ. ανωτ. και C. A. Tilt, "Corporate Responsibility, Accounting and Accountants", στο *Professionals' Perspectives of Corporate Social Responsibility* (2009), σελ. 11–32.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

ΗΘΙΚΗ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ

4.1. Ηθική και Επαγγελματίες της πληροφορικής

Οι επαγγελματίες της τεχνολογίας του υπολογιστή εκτελούν μια σειρά εργασιών. Γράφουν σχετικά με τις προδιαγραφές των νέων συστημάτων των ηλεκτρονικών υπολογιστών, συντάσσουν τις οδηγίες για τους επεξεργαστές, προβλέπουν τις ανωμαλίες που μπορεί να προκύψουν στα ενσωματωμένα συστήματα (*embedded systems*), εξετάζουν και επικυρώνουν συστήματα λογισμικού, αναδιαρθρώνουν τις βάσεις δεδομένων, τα συστήματα απογραφής, αναλύουν την κυκλοφορία πακέτων στα τοπικά δίκτυα, και προτείνουν κώδικες ασφάλειας για ιατρικά συστήματα πληροφοριών κλπ.⁵⁹

Οι επαγγελματίες αυτοί είναι υποχρεωμένοι να εκτελούν αυτές τις εργασίες με ευσυνειδησία, διότι οι αποφάσεις τους επηρεάζουν την απόδοση και τη λειτουργικότητα των υπολογιστικών συστημάτων, η οποία με τη σειρά της επηρεάζει άμεσα την ορθή χρήση του υπολογιστή από τους χρήστες. Για παράδειγμα, το λογισμικό που ελέγχει το αυτόματο κιβώτιο ενός αυτοκινήτου πρέπει να ελαχιστοποιεί την κατανάλωση βενζίνης. Πιο σημαντική όμως κρίνεται η διασφάλιση της ασφάλειας του οδηγού, των επιβατών, των άλλων οδηγών και των πεζών.⁶⁰

Οι υποχρεώσεις των επαγγελματιών της τεχνολογίας του υπολογιστή είναι παρόμοιες με τις υποχρεώσεις των άλλων τεχνικών, όπως για παράδειγμα των πολιτικών μηχανικών. Όλες οι υποχρεώσεις αυτές συμπεριλαμβάνονται στην επαγγελματική ηθική. Πρόκειται για ηθικές υποχρεώσεις που διατυπώθηκαν στο παρελθόν από διάφορους φιλοσόφους και θεολόγους.

Η ηθική περιλαμβάνει τη μελέτη αναφορικά με τις πράξεις που ένας άνθρωπος επιλέγει, τις αξίες και τον χαρακτήρα που ένας ενάρετος άνθρωπος

---

⁵⁹ M. C. Loui, “Ethics and Professional Responsibility in Computing”, στο *Wiley Encyclopedia of Computer Science and Engineering*, Benjamin Wah (ed), 2008, σελ. 1.

⁶⁰ Loui, “Ethics and Professional Responsibility in Computing”, όπ. ανωτ., σελ. 1.

πρέπει να έχει. Ο άνθρωπος, όποια απόφαση και να πάρει είναι υποχρεωμένος, προκειμένου να πείσει για την ορθότητά τους, να επικαλεστεί ορισμένες ηθικές αρχές βάσει των οποίων ενήργησε. Μπορούμε όμως να μιλάμε για επαγγελματική ηθική; Για παράδειγμα, ο καθένας οφείλει να είναι ειλικρινής, δίκαιος, ευγενικός, αξιόπιστος κλπ. Εκτός από αυτές τις γενικές υποχρεώσεις στις οποίες ο καθένας οφείλει να μετέχει, οι επαγγελματίες έχουν πρόσθετες υποχρεώσεις, οι οποίες προέρχονται από τις ευθύνες που προκύπτουν από την εργασία του. Αν πράγματι επομένως μπορούμε να μιλήσουμε για ηθική των επαγγελματιών, τότε ποια είναι η σχέση της επαγγελματικής ηθικής με την ηθική εν γένει, την ηθική δηλαδή που ορίζει πώς πρέπει να είναι η σχέση των ανθρώπων μεταξύ τους κατά τις κοινωνικές συναναστροφές; Σύμφωνα με τον Θ. Πελεgrίνη:

Κατά καιρούς, βέβαια, έχουν διατυπωθεί από τους φιλοσόφους διάφορες θεωρίες για το τι πρέπει να κάνει κανείς, προκειμένου να θεωρηθεί ηθικά ανεπίληπτος. Καθώς οι εισηγητές των θεωριών αυτών δεν συμφωνούν ως προς το τι είναι ηθικά σωστό, εύλογα τίθεται το ερώτημα: ποια από τις ηθικές θεωρίες, που μας λένε τι πρέπει να κάνουμε, είναι σωστή, για να την υιοθετήσουμε; Και πρώτα από όλα, υπάρχει καμιά τέτοια;⁶¹

Οι διάφορες θεωρίες όμως δεν θα αναλυθούν εδώ. Ωστόσο οι ηθικοί όροι «καλός» και «πρέπει» ταιριάζουν εξίσου στην περίπτωση των επαγγελματιών και συγχέονται με τις επιταγές και τις προτροπές. Παράλληλα, οι επιταγές ή οι προτροπές εκφράζονται καθολικά εντάσσοντας σε αυτό το καθολικό πλαίσιο κάθε συναναστροφή, αλλά και επάγγελμα. Έτσι:

Η επιτακτικότητα, λοιπόν, ήγουν η προτροπή να συμπεριφερόμαστε με έναν ορισμένο τρόπο, και η καθολικότητα, περαιτέρω, το γεγονός, δηλαδή, ότι η προτροπή που εκφράζει η επιτακτικότητα αυτή δεν περιορίζεται σε ένα συγκεκριμένο πρόσωπο αλλά αναφέρεται σε ολόκληρη την ανθρωπότητα, ορίζουν το τι είναι ηθικά καλό ή το τι πρέπει να κάνουμε έτσι, ώστε εκείνο που έχουμε ηθικό χρέος να κάνουμε να μην συγχέεται με ό,τι μας υποδεικνύουν άλλες λέξεις και εκφράσεις που μας προτρέπουν να κάνουμε κάτι.⁶²

⁶¹ Θ. Πελεgrίνης, *Ιατρική Ηθική*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 2009, σελ. 12.

⁶² Πελεgrίνης, *Ιατρική Ηθική*, όπ. ανωτ., σελ. 41.

Η επιτακτικότητα και η καθολικότητα επιτάσσουν αυτό το «πρέπει» που σχετίζεται με την υποχρέωση που επωμίζεται ο άνθρωπος, δηλαδή το χρέος που ο καθένας αναλαμβάνει, τα πραγματικά δεδομένα που σχετίζονται με την εκάστοτε περίπτωση, αλλά και την ελευθερία με την οποία είναι συνυφασμένη κάθε ηθική απόφαση. Πέρα όμως από το τι πρέπει ένας άνθρωπος να κάνει, το ζητούμενο στην ηθική είναι το πώς πρέπει ένας άνθρωπος να συμπεριφέρεται για να αξιολογηθούν οι πράξεις του από ηθική άποψη. Επομένως, πιο συνοπτικά το ζητούμενο στην ηθική είναι τι πρέπει ένας άνθρωπος να κάνει αν αυτό το *καλό* υφίσταται στην πραγματικότητα, αν επιλέγει ελεύθερα την υποχρέωση να το πράξει, αν συνεπάγεται μια επιταγή, η οποία μπορεί να είναι καθολική και απευθύνεται σε ολόκληρη την ανθρωπότητα.⁶³

Ενώ λοιπόν, εξαιτίας της παραμέτρου της ελευθερίας, η ηθική στο επίπεδο της αυτονομισής της από συγκεκριμένα πλαίσια, δίνει στον κάθε άνθρωπο το δικαίωμα να αποφασίζει μόνος του πως θα διαχειριστεί τη ζωή του, πράγμα που κατ' επέκταση μπορεί να σημαίνει την ανάληψη επιλογών που μπορεί να λειτουργούν εις βάρος των άλλων μελών της κοινωνίας. Στην κοινωνία όμως για να μην υπονομευθεί η συνοχή πρέπει να συνδυαστεί με την ηθική. Ο τρόπος μέσω του οποίου κάτι τέτοιο είναι δυνατό είναι μέσω της θέσπισης νόμων. Οι νόμοι όμως *δεν πρέπει να συγχέονται με τις επιταγές τις ηθικής*, καθόσον όσα υπαγορεύονται από τους νόμους οι άνθρωποι οφείλουν να τα εκτελούν και να συμμορφώνουν την συμπεριφορά τους σύμφωνα με αυτούς.⁶⁴

Σε πιο συγκεκριμένο πλαίσιο οι ηθικές υποχρεώσεις των επαγγελματιών της πληροφορικής σίγουρα αφορούν τη συμμόρφωση απέναντι στους νόμους και τους κανονισμούς του επαγγέλματος. Οι νόμοι όμως συχνά υστερούν εξαιτίας των εξελίξεων στη τεχνολογία. Για παράδειγμα, πριν από την ίσχυση του νόμου περί Ρυθμίσεως Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών Απορρήτου (*Electronic Communications Privacy Act*) το 1986 στις Ηνωμένες Πολιτείες, οι κυβερνητικοί αξιωματούχοι δεν χρειάζονταν ένταλμα έρευνας για τη συλλογή προσωπικών πληροφοριών μέσω των δικτύων επικοινωνίας υπολογιστών. Ωστόσο, ακόμη και εν τη απουσία του νόμου περί προστασίας προσωπικών

---

⁶³ Πελεγρίνης, *Ιατρική Ηθική*, όπ. ανωτ., σελ. 42-43.

⁶⁴ Πελεγρίνης, *Ιατρική Ηθική*, όπ. ανωτ., σελ. 44.

δεδομένων, οι επαγγελματίες των υπολογιστών είχαν επίγνωση των υποχρεώσεων προστασίας του απορρήτου των προσωπικών δεδομένων.⁶⁵

4.2. Επάγγελμα

Στους επαγγελματίες της πληροφορικής περιλαμβάνονται οι σχεδιαστές του 'hardware', του 'software', οι διαχειριστές βάσεων δεδομένων, οι αναλυτές συστημάτων, και εν γένει οι επιστήμονες της τεχνολογίας των υπολογιστών.

Το ερώτημα που προκύπτει σχετικά με τα επαγγέλματα αυτά είναι με ποιό τρόπο σχετίζονται με τα άλλα αναγνωρισμένα επαγγέλματα, όπως είναι για παράδειγμα τα επαγγέλματα που σχετίζονται με την ιατρική, το δίκαιο, τη μηχανική, τη λογιστική κ.ά.; Ένα ακόμη ερώτημα είναι με ποιό τρόπο τα επαγγέλματα της τεχνολογίας και της πληροφορικής σχετίζονται με τα μη παραδοσιακά επαγγέλματα;⁶⁶

Τα περισσότερα παραδοσιακά επαγγέλματα έχουν καθορισμένα δικαιώματα και υποχρεώσεις. Τα χαρακτηριστικά τους αφορούν εξειδικευμένες γνώσεις και δεξιότητες, συστηματική έρευνα, επαγγελματική αυτονομία, λειτουργούν συνήθως στα πλαίσια επαγγελματικών ενώσεων, και απολαμβάνουν συγκεκριμένων κοινωνικών χαρακτηριστικών που σχετίζονται με το επάγγελμά τους. Τα μέλη των μη παραδοσιακών επαγγελμάτων από την άλλη μεριά έχουν εξειδικευμένες γνώσεις και δεξιότητες, που αποκτήθηκαν μέσω εκπαίδευσης και πρακτικής εμπειρίας.⁶⁷

Για παράδειγμα οι υδραυλικοί έχουν επίσης ιδιαίτερες γνώσεις και δεξιότητες, αλλά διαφέρουν από τα άλλα επαγγέλματα επειδή η εκπαίδευσή τους δεν είναι σε θεωρητικό επίπεδο, αλλά εκπαιδεύτηκαν μέσω πρακτικής μαθητείας. Η πρακτική εκπαίδευση είναι αυτή που είναι καθοριστική για την απόκτηση των γνώσεών τους, καθώς μόνο η θεωρητική γνώση δεν είναι ικανή να τους παρέχει τις δεξιότητες που μέσω της πρακτικής άσκησης στο

---

⁶⁵ Loui, "Ethics and Professional Responsibility in Computing", όπ. ανωτ., σελ. 1-2.

⁶⁶ Loui, "Ethics and Professional Responsibility in Computing", όπ. ανωτ.

⁶⁷ Loui, "Ethics and Professional Responsibility in Computing", όπ. ανωτ.

επάγγελμα θα κατακτηθεί. Το τεχνικό σχολείο κοινωνικοποιεί τους μαθητές με τις αξίες και τις πρακτικές του επαγγέλματος.⁶⁸

Ανεξάρτητα από το ερώτημα αν τα επαγγέλματα που σχετίζονται με την πληροφορική έχουν διαφορές, οι επαγγελματίες της πληροφορικής έχουν σημαντικές ηθικές υποχρεώσεις.

---

⁶⁸ Loui, “Ethics and Professional Responsibility in Computing”, όπ. ανωτ.

4.3. Τι σημαίνει ηθική ευθύνη στην πληροφορική;

Η ηθική ευθύνη στην τεχνολογία των υπολογιστών στηρίζεται σε ένα καίριο ερώτημα. Ποιος είναι υπεύθυνος για τα ατυχήματα που μπορεί να προέλθουν από τη χρήση των υπολογιστών;

Για παράδειγμα δεν είναι λίγες οι φορές που οι άνθρωποι βασίστηκαν σε μηχανήματα για να αντικαταστήσουν ανθρώπινες ενέργειες, σε επίπεδο ιατρικής ή θεραπευτικής αγωγής. Και δεν είναι λίγες οι φορές που η χρήση των μηχανημάτων είχε κακό αποτέλεσμα.

Ποιος όμως είναι υπεύθυνος για το αποτέλεσμα αυτό, που μπορεί πέρα από κάποιο ατύχημα να κοστίσει και ανθρώπινες ζωές. Πέρα όμως από τη χρήση των μηχανημάτων, υπάρχουν πολλές φορές λάθη που αφορούν τον προγραμματισμό ή τον λογισμικό έλεγχο του μηχανήματος ή ακόμη μπορεί να αφορά την αμέλεια στην εγκατάσταση μηχανισμών ασφαλείας.⁶⁹

Με βάση τα παραπάνω οι ερευνητές κατέληξαν σε τέσσερις παραμέτρους που διαμορφώνουν τα τέσσερα διαφορετικά είδη ευθύνης στην τεχνολογία της πληροφορικής. Οι παράμετροι είναι η αιτία, ο ρόλος, ο νόμος και η ηθική. Και από αυτές προκύπτουν η *αιτιώδης ευθύνη*, η *ευθύνη* και ο *ρόλος*, η *νομική ευθύνη* και η *ηθική ευθύνη*.⁷⁰

---

⁶⁹ Loui, "Ethics and Professional Responsibility in Computing", όπ. ανωτ.

⁷⁰ Loui, "Ethics and Professional Responsibility in Computing", όπ. ανωτ., σελ. 2-4.

4.3.1. Αιτία και ευθύνη (αιτιώδους ευθύνη)

Στην περίπτωση της *αιτιώδους ευθύνης* η ευθύνη αποδίδεται στην αιτία. Για παράδειγμα, αναφέρουμε την πρόταση «ο ανεμοστρόβιλος ήταν υπεύθυνος για την καταστροφή του σπιτιού». Σε υποθέσεις χρήσης μηχανημάτων για θεραπεία, ο υπαίτιος για κάθε ατύχημα είναι ο χειριστής του μηχανήματος, ο οποίος ξεκίνησε τη θεραπεία μέσω του μηχανήματος.⁷¹

Αλλά με τον ίδιο τρόπο που δεν μπορεί να κατηγορηθεί ο ανεμοστρόβιλος και εν γένει ο καιρός για ηθικό ατόπημα σχετικά με την καταστροφή του σπιτιού, έτσι ακριβώς δεν μπορεί να κατηγορηθεί ο χειριστής επειδή ακολούθησε την τυποποιημένη διαδικασία που προβλεπόταν.⁷²

4.3.2. Ρόλος και Ευθύνη

Ένας άνθρωπος που του έχει ανατεθεί μια εργασία ή μια ενέργεια θεωρείται υπεύθυνος για το ρόλο που αναλαμβάνει. Υπό την έννοια αυτή, ένας επιστάτης που εργάζεται σε εργοστάσιο χημικών μπορεί να θεωρηθεί υπεύθυνος για την εκφόρτωση των τοξικών αποβλήτων, ακόμη και αν εκείνος που ουσιαστικά μεταφέρει τα απόβλητα από το εργοστάσιο προς το φορτηγό είναι ο χειριστής του ανυψωτικού οχήματος.⁷³

Στην περίπτωση των προγραμματιστών λογισμικού και μηχανικών συστημάτων η ευθύνη τους αφορά το σχεδιασμό του λογισμικού και του υλικού του μηχανήματος. Στο βαθμό που τα σχέδιά τους είναι ελλιπή, τότε εκείνοι θεωρούνται υπεύθυνοι για αυτές τις ελλείψεις, λόγω του ρόλου που αναλαμβάνουν. Ακόμη και αν ολοκληρώσουν τα καθήκοντα τους, η ευθύνη του ρόλου τους μπορεί να μην περιλαμβάνει τη συνολική έκταση των επαγγελματικών τους ευθυνών.⁷⁴

---

⁷¹ Loui, “Ethics and Professional Responsibility in Computing”, όπ. ανωτ.,σελ. 2.

⁷² Loui, “Ethics and Professional Responsibility in Computing”, όπ. ανωτ.,σελ. 2.

⁷³ Loui, “Ethics and Professional Responsibility in Computing”, όπ. ανωτ.

⁷⁴ Loui, “Ethics and Professional Responsibility in Computing”, όπ. ανωτ, σελ. 3.

4.3.3. Νομική ευθύνη

Ένας Πληροφορικός ή ένας οργανισμός μπορεί να θεωρείται νομικά υπεύθυνος για ένα πρόβλημα. Ο Πληροφορικός δηλαδή δύναται να χρεωθεί ένα αδίκημα με τον ίδιο τρόπο που ένας οργανισμός μπορεί να θεωρηθεί υπεύθυνος ώστε να αποζημιώσει στην περίπτωση μήνυσης. Με τον ίδιο τρόπο ένας γιατρός μπορεί να μηνυθεί για αμέλεια.⁷⁵

Η νομική ευθύνη κινείται εντός αυστηρών πλαισίων καθώς εάν κάποιο μηχανήμα ως προϊόν προκαλέσει τραυματισμό, τότε ο κατασκευαστής του προϊόντος μπορεί να βρεθεί να ευθύνεται για τη ζημία που προκαλεί, ακόμη και αν το προϊόν πληροί όλα τα ισχύοντα πρότυπα ασφαλείας. Η αρχή της αντικειμενικής ευθύνης ενθαρρύνει τους κατασκευαστές να είναι ιδιαίτερος προσεκτικοί, και παρέχει έναν τρόπο αποζημίωσης των θυμάτων από ατυχήματα.⁷⁶

4.3.4. Ηθική Ευθύνη

Τα τρία παραπάνω είδη ευθύνης τείνουν να είναι απόλυτα, δεδομένου ότι στην περίπτωση που κάποιος καθίσταται υπεύθυνος, αυτό σημαίνει για αυτές τις παραμέτρους ότι δεν μπορεί να ευθύνεται κάποιος άλλος. Αντίθετα, στη περίπτωση της ηθικής η ευθύνη τείνει να μοιράζεται. Έτσι, πολλοί μηχανικοί είναι υπεύθυνοι για την ασφάλεια των προϊόντων που σχεδιάζουν και όχι μόνο ένας μηχανικός ασφαλείας.⁷⁷

Επιπλέον, η ηθική δεν επιρρίπτει ευθύνες για ένα γεγονός του παρελθόντος, αλλά επικεντρώνεται στο τι πρέπει να γίνει στο μέλλον. Η ευθύνη λογίζεται σαν αρετή, δεδομένου ότι υπεύθυνος είναι εκείνος που είναι προσεκτικός, προνοητικός, και αξιόπιστος. Αντίθετα, ο ανεύθυνος συνήθως εκλαμβάνεται ως απερίσκεπτος και αναξιόπιστος.⁷⁸

---

⁷⁵ Loui, “Ethics and Professional Responsibility in Computing”, όπ. ανωτ.

⁷⁶ Loui, “Ethics and Professional Responsibility in Computing”, όπ. ανωτ.

⁷⁷ Loui, “Ethics and Professional Responsibility in Computing”, όπ. ανωτ.

⁷⁸ Loui, “Ethics and Professional Responsibility in Computing”, όπ. ανωτ.

Η ευθύνη είναι κοινή, όταν πολλά άτομα συνεργάζονται ως ομάδα, όπως συμβαίνει για παράδειγμα στην ανάπτυξη λογισμικού. Όταν η ηθική ευθύνη είναι κοινή, τότε κάθε μέλος της ομάδας έχει επίσης ευθύνη ως προς τα άλλα μέλη αλλά και ως προς όσους μπορεί να επηρεάσει, τόσο σε ατομικό όσο και σε συλλογικό επίπεδο, εφόσον αφορά τα αποτελέσματα της συλλογικής τους προσπάθειας.

Για παράδειγμα, αν υποθέσουμε ότι μια ομάδα υπεύθυνη παρακολούθησης του δικτύου υπολογιστών κάνει λάθη σε μια πολύπλοκη στατιστική ανάλυση που σχετίζεται με τα δεδομένα κίνησης του δικτύου, τότε τα λάθη αυτά αλλάζουν τα αποτελέσματα.⁷⁹

Εάν η ομάδα δεν αναλύσει ξανά τα ίδια τα στοιχεία, τότε έχει την υποχρέωση να ζητήσει τη βοήθεια ενός στατιστικού ο οποίος μπορεί να αναλύσει σωστά τα δεδομένα. Κάθε μέλος της ομάδας συνεργάζεται με τον στατιστικό με διαφορετικούς τρόπους. Όμως κάθε μέλος είναι εξίσου υπεύθυνο για το ρόλο που έλαβε στην επεξεργασία των λαθών. Τέλος, η ομάδα έχει συλλογική ηθική ευθύνη ως προς την ενημέρωση της αρχικής τους παρουσίασης αναφορικά με τα λάθη και τις διορθώσεις που έλαβαν χώρα.⁸⁰

Η πιθανή απεισκευσία ή αμέλεια δεν μετριάζεται ακόμα και στην περίπτωση αγαθών προθέσεων στην περίπτωση της ηθικής ευθύνης. Επίσης, το ίδιο ισχύει και στην περίπτωση που δεν υπάρχουν κακές συνέπειες. Για παράδειγμα αν κάποιος hacker προσπαθήσει να κλέψει τους κωδικούς πρόσβασης ενός δημόσιου υπολογιστή, αλλά δεν το καταφέρει εξακολουθεί να είναι ηθικά υπεύθυνος για την προσπάθεια του να υποκλέψει τα ιδιωτικά στοιχεία των χρηστών του υπολογιστή. Έτσι κάποιος μπορεί να θεωρηθεί ηθικά υπεύθυνος τόσο για μια ενέργειά του, όσο και για την απραξία του, όταν αυτή προκαλεί πρόβλημα σε κάποιον άλλο.⁸¹

Στα υπολογιστικά συστήματα υπάρχουν συχνά προβλήματα σχετικά με την υπευθυνότητα. Πολλές φορές τα ίδια τα συστήματα εντός των υπολογιστικών μηχανημάτων που ελέγχουν τη συσκευή είναι κρυμμένα. Οι χρήστες τις περισσότερες φορές δεν αποδέχονται την ευθύνη για σφάλματα που υπάρχουν

⁷⁹ Loui, "Ethics and Professional Responsibility in Computing", όπ. ανωτ.

⁸⁰ Loui, "Ethics and Professional Responsibility in Computing", όπ. ανωτ.

⁸¹ Loui, "Ethics and Professional Responsibility in Computing", όπ. ανωτ.

στους υπολογιστές και στο λογισμικό των υπολογιστικών μηχανημάτων που συχνά προκαλούν απρόβλεπτες διακοπές και απώλειες δεδομένων.

Τα σφάλματα αυτά μπορεί να είναι ήσσονος σημασίας, αλλά μπορεί επίσης να προκαλέσουν μεγάλες βλάβες όταν για παράδειγμα είναι ιατρικά μηχανήματα. Επιπλέον, επειδή οι υπολογιστές φαίνεται ότι δρουν αυτόνομα, οι άνθρωποι τείνουν να κατηγορούν τους ίδιους τους υπολογιστές για την αποτυχία λειτουργίας τους, ενώ την ουσιαστική ευθύνη την έχουν οι επαγγελματίες που σχεδίασαν και προγραμμάτισαν τα μηχανήματα αυτά. Κανείς δεν μπορεί να ισχυριστεί ότι η τεχνολογία, είναι κακή αφ' εαυτής.⁸²

Η δημιουργία, η χρήση της ή η μη ολοκληρωμένη εφαρμογή της από τον άνθρωπο επιφέρει τα λάθος αποτελέσματα.

---

⁸² Loui, "Ethics and Professional Responsibility in Computing", όπ. ανωτ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΩΝ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ

5.1. Ευθύνες προς τους χρήστες και τους αγοραστές

5.1.1. Το κοινωνικό πλαίσιο των επαγγελματικών προτύπων

Ο Πληροφορικός, είτε εργάζεται ως σύμβουλος κάποιων ιδιωτών είτε ως σύμβουλος κάποιων υπαλλήλων ενός μεγάλου οργανισμού, είναι υποχρεωμένος να εκτελεί τα καθήκοντα για τα οποία είναι αρμόδιος, σύμφωνα με τα καθιερωμένα επαγγελματικά πρότυπα. Αυτά τα επαγγελματικά πρότυπα δεν αφορούν μόνο τις άριστες τεχνικές επιδόσεις, αλλά επίσης τις κοινωνικές επιπτώσεις που έχει η πληροφορική τόσο στις επιχειρήσεις, όσο και στους χρήστες, και όποιους άλλους μπορεί να επηρεάσουν.⁸³

5.1.2. Ειλικρίνεια

Κατά την αξιολόγηση των δυνατοτήτων και των κινδύνων των συστημάτων πληροφορικής, ο Πληροφορικός πρέπει να είναι ειλικρινής και να αναφέρει όλα τα σχετικά ευρήματα με ειλικρίνεια και ακρίβεια. Κατά το σχεδιασμό ενός νέου συστήματος υπολογιστή, ο Πληροφορικός πρέπει να λαμβάνει υπόψη του όχι μόνο τις προδιαγραφές που θέτει ο πελάτης, αλλά και το ενδεχόμενο ότι το σύστημα μπορεί να επηρεάσει την ποιότητα ζωής των χρηστών.⁸⁴

---

⁸³ Loui, “Ethics and Professional Responsibility in Computing”, όπ. ανωτ., σελ. 3.

⁸⁴ Loui, “Ethics and Professional Responsibility in Computing”, όπ. ανωτ., σελ. 3-4.

Για παράδειγμα, ένας Πληροφορικός που σχεδιάζει ένα σύστημα πληροφοριών για ένα νοσοκομείο θα πρέπει να παρέχει αφενός τη δυνατότητα ταχείας πρόσβασης από τους ιατρούς και τους νοσηλευτές στο ιατρικό αρχείο των ασθενών και αφετέρου να προστατεύει τα ιατρικά αρχεία ασθενών από πιθανή μη εξουσιοδοτημένη πρόσβαση. Η τεχνική απαίτηση του να υπάρχει γρήγορη πρόσβαση στα αρχεία αυτά, οπωσδήποτε έρχεται σε σύγκρουση με την ηθική υποχρέωση της προστασίας των προσωπικών στοιχείων των ασθενών.⁸⁵

5.1.3. Αξιοπιστία, λειτουργικότητα και ταχύτητα

Οι επαγγελματίες της πληροφορικής έχουν μεγάλη ελευθερία στον τρόπο με τον οποίο θα επιλέξουν να τηρήσουν αυτές τις προδιαγραφές του υπολογιστικού συστήματος. Αυτή η ελευθερία τους παρέχεται όμως υπό προϋποθέσεις. Κατά την απασχόλησή τους σε τεχνικά θέματα πληροφορικής είναι δεδομένο ότι πρέπει να πληρούν τις αναμενόμενες απαιτήσεις για εργασία με αξιοπιστία, λειτουργικότητα και ταχύτητα. Παράλληλα, αυτές οι απαιτήσεις τίθενται πάντα στα πλαίσια ενός ορισμένου προϋπολογισμού.

5.1.4. Ηθικές επιλογές

Ακόμα σε επίπεδο οικονομικό, δεδομένου ότι οι επιλογές τους αφορούν μια ανταγωνιστική αγορά, οι επαγγελματίες της πληροφορικής σχεδόν πάντοτε οφείλουν να προσδιορίζουν τις πιθανές αποκλίσεις των σχεδιαστικών επιλογών τους. Ένα παράδειγμα που εξηγεί πως μπορεί να συμβεί αυτό είναι το παρακάτω: ένας σχεδιαστής μιας μηχανής αναζήτησης, για λογαριασμό ενός

---

⁸⁵ Loui, “Ethics and Professional Responsibility in Computing”, όπ. ανωτ., σελ. 4.

καταστήματος λιανικής πώλησης, μπορεί να επιλέξει να εμφανίζονται κατά την αναζήτηση τα πιο ακριβά προϊόντα πρώτα. Αυτή του η επιλογή θα μπορούσε να ευνοήσει την συμφέρον του καταστήματος και να οδηγήσει στη μεγιστοποίηση του κέρδους, αλλά αυτό θα συνέβαινε εις βάρος των αγοραστών.⁸⁶ Έτσι ο σχεδιαστής σκεπτόμενος το συμφέρον του πωλητή, αγνοεί ή παραβλέπει το συμφέρον του πελάτη, που σχετίζεται με την ελαχιστοποίηση του κόστους. Στην περίπτωση αυτή υπάρχει ένας χώρος δράσης και ελευθερίας, όπως προαναφέραμε, από τον επαγγελματία της πληροφορικής, ο οποίος δύναται να επιλέξει και να πράξει ηθικά ή μη.

5.1.5. Παραδοχή σφαλμάτων

Επίσης ένα ιδιαίτερο και πολύ συχνό ζήτημα στη πληροφορική είναι τα προγράμματα των ηλεκτρονικών υπολογιστών. Ελάχιστος, αλλά ακόμη και μείζονος σημασίας προγράμματα λογισμικού είναι 'εκ φύσεως' πολύπλοκα και για αυτό το λόγο υπόκεινται σε λάθη. Επιπλέον, τα προγράμματα λογισμικού γίνονται όλο και περισσότερο πολύπλοκα δεδομένων των απαιτήσεων που υπάρχουν για την εξέλιξη της πληροφορικής. Επομένως, είναι λογικό να υποθέσουμε ότι όλα τα λογισμικά αντικείμενα έχουν λάθη. Έτσι ακόμη και στη περίπτωση που θεωρηθεί πως ένα συγκεκριμένο λογισμικό δεν περιέχει λάθη, εντούτοις είναι εξαιρετικά δύσκολο να το αποδείξει κανείς, εξαιτίας της πληθώρας των λαθών που έχουν αντιμετωπίσει στο παρελθόν οι χρήστες. Κάτω από αυτές τις συνθήκες πώς μπορεί για παράδειγμα ο υπεύθυνος μηχανικός λογισμικού να εκδώσει ένα νέο λογισμικό, το οποίο είναι πολύ πιθανό να αποτύχει κάποια στιγμή στο μέλλον;⁸⁷

Πολλοί μηχανικοί φαίνεται ότι βρίσκονται σε αυτή τη θέση και αντιμετωπίζουν το ίδιο πρόβλημα, επειδή όλα τα αντικείμενα μηχανικής τελικά αποτυγχάνουν. Στην περίπτωση των αντικειμένων της μηχανικής αυτό συμβαίνει επειδή τα φυσικά αντικείμενα φθείρονται. Στη περίπτωση όμως των 'αντικειμένων' του λογισμικού αυτά αποτυγχάνουν εξαιτίας των σφαλμάτων που

⁸⁶ Loui, "Ethics and Professional Responsibility in Computing", όπ. ανωτ., σελ. 4.

⁸⁷ Loui, "Ethics and Professional Responsibility in Computing", όπ. ανωτ., σελ. 4.

υπήρξαν κατά την σχεδίαση των αρχικών χαρακτηριστικών του λογισμικού. Η εγγενώς ελαττωματική ‘φύση’ των προγραμμάτων λογισμικού σίγουρα οδηγεί στο διαχωρισμό τους από τα αντικείμενα της μηχανικής επιστήμης, τα οποία είναι εύκολο να προβλεφθούν μέσω στατιστικών ελέγχων.⁸⁸

5.1.6. Φροντίδα κατά τον σχεδιασμό

Για να αναγνωριστούν οι ευθύνες σχετικά με την αποτυχία σωστής λειτουργίας των χαρακτηριστικών ή ‘αντικειμένων’ του λογισμικού, οι προγραμματιστές του λογισμικού θα πρέπει να επιδεικνύουν τη δέουσα φροντίδα κατά την δημιουργία και τον σχεδιασμό του λογισμικού. Παράλληλα, θα πρέπει να είναι αναγνωρίζουν και να παραδέχονται κατά το δυνατόν όσα σφάλματα του λογισμικού είναι γνωστά και όσα είναι πιθανόν να δημιουργήσουν προβλήματα στους χρήστες και εν γένει στους εμπλεκόμενους με αυτά.⁸⁹

---

⁸⁸ Loui, “Ethics and Professional Responsibility in Computing”, όπ. ανωτ., σελ. 4.

⁸⁹ Loui, “Ethics and Professional Responsibility in Computing”, όπ. ανωτ.

5.2. Ευθύνες προς τους εργοδότες

5.2.1. Τήρηση εμπιστευτικότητας

Οι περισσότεροι επαγγελματίες της πληροφορικής εργάζονται στα πλαίσια μιας εταιρείας ή ακολουθούν τις εντολές των εργοδοτών τους. Η σχέση εργασίας τους κινείται στα πλαίσια της παραδοσιακής σύμβασης μεταξύ εργοδότη και εργαζόμενου, η οποία αφορά την άσκηση επαγγελματικών καθηκόντων με αντάλλαγμα κάποιο μισθό, αλλά και ενδεχομένως κάποια άλλα οφέλη. Οι εργαζόμενοι συχνά έχουν τη δυνατότητα να γνωρίσουν αποκλειστικές πληροφορίες από τον εργοδότη τους, όπως για παράδειγμα πληροφορίες που αφορούν την αγορά και το εμπόριο. Από την πλευρά του ο εργαζόμενος οφείλει να τηρεί την εμπιστευτικότητα των πληροφοριών αυτών.⁹⁰

Εκτός από τα εμπορικά μυστικά, ο εργαζόμενος οφείλει να σέβεται τα πνευματικά δικαιώματα του εργοδότη του επί της εταιρείας. Κατ' επέκταση δεν έχει το δικαίωμα να επωφελείται από τη χρήση αυτής της πνευματικής ιδιοκτησίας, συμπεριλαμβανομένου και του λογισμικού που αναπτύχθηκε μέσω των πόρων που παρείχε ο εργοδότης. Κατ' αυτό τον τρόπο η αναμενόμενη συμπεριφορά του εργαζόμενου είναι να λειτουργεί με πίστη ως προς τον εργοδότη του, αλλά και για λογαριασμό του εργοδότη του.⁹¹

---

⁹⁰ Loui, "Ethics and Professional Responsibility in Computing", όπ. ανωτ.

⁹¹ Loui, "Ethics and Professional Responsibility in Computing", όπ. ανωτ.

5.2.2. Γνώση πιθανών συγκρούσεων συμφερόντων

Ειδικότερα, οι εργαζόμενοι βρίσκονται συχνά στη θέση να πρέπει να γνωρίζουν τις πιθανές συγκρούσεις συμφερόντων, κατά τις οποίες μπορεί να χρειαστεί ο εργαζόμενος να βρεθεί με το μέρος κάποιου άλλου εκτός από τον εργοδότη του. Κατά τον Loui, μια σύγκρουση συμφερόντων μπορεί να προκύψει όταν ένας Πληροφορικός καλείται να διατυπώσει μια άποψη, ενώ ενδεχομένως έχει προσωπικά ή οικονομικά συμφέροντα που ενδέχεται να παρεμποδίζουν την διατύπωση αυτής της άποψης.⁹²

5.2.3. Διοικητικές ευθύνες

Πολλοί επαγγελματίες της πληροφορικής κατέχουν διοικητικά καθήκοντα, ενώ μερικοί εργάζονται αποκλειστικά και μόνο ως μάνατζερ. Όπως είναι λογικό στις διοικητικές θέσεις περιπλέκονται περισσότερο οι ευθύνες που έχουν οι εργαζόμενοι στον κλάδο της πληροφορικής. Αυτό συμβαίνει επειδή οι μάνατζερ έχουν και διοικητικές ευθύνες, αλλά και συμφέροντα εντός των οργανισμών στους οποίους εργάζονται πέρα από τις επαγγελματικές τους ευθύνες απέναντι στους πελάτες και τους χρήστες εν γένει.⁹³

---

⁹² Loui, “Ethics and Professional Responsibility in Computing”, όπ. ανωτ.

⁹³ Loui, “Ethics and Professional Responsibility in Computing”, όπ. ανωτ.

5.3. Ευθύνες προς άλλους επαγγελματίες

Παρά το γεγονός ότι ο καθένας αξίζει το σεβασμό από τους άλλους, όταν οι εργαζόμενοι του κλάδου της πληροφορικής συνεργάζονται, τότε θα πρέπει να επιδεικνύουν ένα είδος αλληλοσεβασμού, ή αλλιώς τη λεγόμενη συλλογικότητα.⁹⁴

5.3.1. Ευθύνη για λογοκλοπή

Για παράδειγμα όταν ένας χρησιμοποιεί τις ιδέες του άλλου, τότε οφείλει να αναφέρει ότι πρόκειται για τις ιδέες του άλλου. Αντίστοιχα σε ένα ερευνητικό άρθρο, ο συγγραφέας παραπέμπει στις πηγές των ιδεών άλλων συγγραφέων που στο παρελθόν έχουν δημοσιεύσει άρθρα. Το να χρησιμοποιεί κάποιος αυτές τις ιδέες χωρίς να αποδίδει την ανάλογη αναφορά συνιστά λογοκλοπή. Οι ακαδημαϊκοί θεωρούν τη λογοκλοπή ανήθικη επειδή σχετίζεται με την κλοπή των ιδεών και με την διαστρέβλωση που επακολουθεί ότι οι ιδέες κάποιου άλλου μπορεί να παρουσιαστούν ως ιδέες του λογοκλόπου.⁹⁵

5.3.2. Αξιολόγηση

Η αξιολόγηση είναι πολύ σημαντική για οποιονδήποτε κλάδο, αλλά κρίνεται ως ιδιαίτερος σημαντική για τους επαγγελματίες της πληροφορικής ιδιαίτερα από εκείνους που δημοσιεύουν σε επιστημονικά περιοδικά. Αυτή η αξιολόγηση, ονομάζεται *αξιολόγηση από τους ομότιμους (peer review)* στον κλάδο των επαγγελματιών της πληροφορικής συμβαίνει τόσο σε πρακτικό, όσο και σε ερευνητικό επίπεδο. Όπως και σε κάθε κλάδο που σχετίζεται με την έρευνα και τις εξελίξεις στην επιστήμη, η έρευνα στην πληροφορική παρουσιάζεται σε συνέδρια και δημοσιεύεται σε επιστημονικά περιοδικά. Η αξιολόγηση που λαμβάνει χώρα από τους ειδικούς της πληροφορικής συμβαίνει με αυτό τον

---

⁹⁴ Loui, “Ethics and Professional Responsibility in Computing”, όπ. ανωτ.

⁹⁵ Loui, “Ethics and Professional Responsibility in Computing”, όπ. ανωτ.

τρόπο επειδή οι χρήστες ή οι αγοραστές της πληροφορικής σπάνια είναι ικανοί να αξιολογήσουν επαρκώς την ποιότητα των επαγγελματικών υπηρεσιών, καθώς μόνο ειδικοί επαγγελματίες, που συνήθως είναι λίγοι και συγκεκριμένοι γνωρίζουν τις ιδιαιτερότητες κάθε αντικειμένου. Έτσι γνωρίζουν ότι το έργο τους πρέπει να αξιολογηθεί από άλλα μέλη του ίδιου επαγγέλματος. Αυτή η αξιολόγηση, όπως είπαμε πραγματοποιείται τόσο σε πρακτικό όσο και σε ερευνητικό επίπεδο.⁹⁶

5.3.3. Τήρηση επαγγελματικών προτύπων

Εξίσου σημαντική είναι η τήρηση των επαγγελματικών προτύπων. Επειδή επαγγελματίες της πληροφορικής εργάζονται συνήθως σε συλλογικό επίπεδο, οφείλουν να σέβονται τα καθιερωμένα επαγγελματικά πρότυπα που διέπουν και τόσο την εργασία τους, όσο και τη σχέση που συνάπτουν οι επαγγελματίες μεταξύ τους.

Αυτά τα πρότυπα αφορούν περισσότερο τις πρακτικές εργασιακές εφαρμογές και δημιουργούνται, αλλά και διαμορφώνονται από τα μέλη του κλάδου της πληροφορικής ή εντός των οργανισμών στους οποίους αναφέρονται. Το παράδειγμα που αναφέρει ο Loui είναι το εξής:

Κατά την ανάπτυξη του λογισμικού ένα πρότυπο πρακτικής είναι μια σύμβαση για τα ονόματα των μεταβλητών στον κώδικα. Ακολουθώντας τα πρότυπα κωδικοποίησης, ο προγραμματιστής του λογισμικού μπορεί να διευκολύνει το έργο του συντηρητή του λογισμικού, οποίος στη συνέχεια τροποποιεί τον κώδικα.⁹⁷

Ενώ όμως τα επαγγελματικά πρότυπα είναι χρήσιμα για πολλά και σημαντικά ζητήματα, εντούτοις αυτό συμβαίνει συνήθως μόνο σε επίπεδο θεωρητικό, καθώς τα πρότυπα, ιδιαίτερα κατά την τεχνολογία του λογισμικού θεωρούνται εν πολλοίς αμφιλεγόμενα, παράτυπα, ή ορισμένες φορές δεν υπάρχουν.

Οι παλαιότεροι και πιο έμπειροι επαγγελματίες έχουν κατά κάποιο τρόπο την υποχρέωση να καθοδηγούν και να μαθαίνουν τους νεότερους στο πλαίσιο τόσο της συναδελφικότητας, όσο και της συλλογικότητας που διέπει το κλάδο

---

⁹⁶ Loui, “Ethics and Professional Responsibility in Computing”, όπ. ανωτ.

⁹⁷ Loui, “Ethics and Professional Responsibility in Computing”, όπ. ανωτ.

της πληροφορικής. Παρά το γεγονός ότι οι επαγγελματίες της πληροφορικής ακολουθούν μια μακρά πορεία μόρφωσης σχετικά με το αντικείμενό τους, που τις περισσότερες φορές οδηγεί στην εξειδίκευση, τα νέα μέλη του επαγγέλματος, που ακολουθούν τα πρώτα στάδια της τεχνικής μάθησης, χρειάζονται μια επιπλέον κατεύθυνση στη μάθηση τόσο για την απόκτηση εμπειρίας, όσο και για την καλλιέργεια του δικού τους προσωπικού στόχου, ώστε να είναι στο μέλλον ικανοί να λαμβάνουν τις δικές τους αποφάσεις.⁹⁸

Αυτή η επιπλέον κατευθυνόμενη μάθηση είναι απαραίτητη, εξαιτίας του πολύπλευρου των ευθυνών και υποχρεώσεων των επαγγελματιών της πληροφορικής και επιτυγχάνεται καλύτερα στο πλαίσιο της ‘κηδεμονίας’ από έναν εμπειρότερο επαγγελματία. Αντίστοιχες πρακτικές παρατηρούνται για παράδειγμα στους μηχανικούς, οι οποίοι σταδιακά αποκτούν άδεια ασκήσεως επαγγέλματος. Και παράλληλα ο μαθητευόμενος μηχανικός σχεδόν πάντοτε λειτουργεί υπό την εποπτεία από ενός ανώτερου μηχανικού για μεγάλο διάστημα.⁹⁹

5.4. Ευθύνες προς τους χρήστες

Σύμφωνα με τους ηθικές κώδικες των μηχανικών, οι σημαντικότερες υποχρεώσεις είναι η ασφάλεια, η υγεία, και η ευημερία των πολιτών. Παρά το γεγονός ότι όλοι οι πληροφορικοί έχουν την ευθύνη να αποφεύγουν να θέσουν σε κίνδυνο τους άλλους, οι μηχανικοί έχουν την επιπλέον υποχρέωση της ασφάλειας των αντικειμένων που παράγουν. Πέραν όμως από την ειδική αυτή υποχρέωση να εγγυούνται για την ασφάλεια των χρηστών έχουν την ευθύνη της βελτίωσης της ποιότητας ζωής εκείνων που χρησιμοποιούν τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και τα συστήματα πληροφοριών. Στο πλαίσιο της υποχρέωσης αυτής, οι πληροφορικοί επιφορτίζονται με την ευθύνη ως προς την κατανόηση των υπολογιστών που τίθενται προς χρήση του κοινού.¹⁰⁰

Η ευθύνη να εκπαιδεύσουν τους χρήστες αποτελεί συλλογική ευθύνη του επαγγέλματός του στο σύνολό του. Πρόκειται επομένως για μια δημόσια

---

⁹⁸ Loui, “Ethics and Professional Responsibility in Computing”, όπ. ανωτ.

⁹⁹ Loui, “Ethics and Professional Responsibility in Computing”, όπ. ανωτ.

¹⁰⁰ Loui, “Ethics and Professional Responsibility in Computing”, όπ. ανωτ., σελ. 5.

ευθύνη. Ένα παράδειγμα τέτοιων υπηρεσιών που αφορούν την δημόσια ευθύνη είναι η συμβουλευτική αρμοδιότητα που έχουν οι πληροφορικοί για την αγορά του εξοπλισμού πληροφορικής για έναν δημόσιο οργανισμό, ή για τεχνικά ζητήματα τεχνικά ζητήματα που σχετίζονται με την υπάρχουσα νομοθεσία για τη χρήση του διαδικτύου.¹⁰¹

Είναι ιδιαίτερα σημαντικό για τους πληροφορικούς να παρέχουν τις τεχνικές τους γνώσεις σε δημόσιους φορείς σχετικά με τις πολιτικές που πρέπει να εφαρμόζονται για τη χρήση της πληροφορικής. Επίσης σημαντική όμως είναι και η υποχρέωσή τους στην περίπτωση διαφωνίας ή σύγκρουσης με τους εργοδότες αναφορικά με την εξασφάλιση της ασφάλειας των χρηστών να εφαρμόσει την ηθική του *whistle blowing*, δηλαδή την καταγγελία μιας πολιτικής η οποία βλάπτει ή μπορεί να βλάψει τους χρήστες, στην οποία θα αναφερθούμε παρακάτω ενδελεχώς.

---

¹⁰¹ Loui, “Ethics and Professional Responsibility in Computing”, όπ. ανωτ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο

ΗΘΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ ΠΟΥ ΣΧΕΤΙΖΟΝΤΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ

Όπως προείπαμε, αμέτρητα προβλήματα μπορούν να δημιουργηθούν στα πλαίσια της εργασίας, και πολλά από αυτά αφορούν κάποιες νέες πτυχές του χώρου εργασίας που σχετίζεται με τη χρήση υπολογιστών. Αυτά τα προβλήματα συνδέονται με έννοιες όπως η πίστη, η καταγγελία δυσλειτουργιών και η πνευματική ιδιοκτησία. Η πίστη διαμορφώνεται στο πλαίσιο της σχέσης μεταξύ του εργαζομένου προς τον εργοδότη και αντίστροφα, όπως αντίστοιχα και η καταγγελία δυσλειτουργιών στον χώρο της εργασίας, όσο και η διαχείριση των πνευματικών ιδεών.¹⁰²

6.1. Πίστη και αφοσίωση

Η πίστη και η αφοσίωση είναι μια έννοια που εκλαμβάνεται παρόμοια με τη φιλία. Η φιλία κατά τον D. Hume προκύπτει από το αίσθημα της συμπάθειας (ή της ενσυναίσθησης) για τους άλλους ανθρώπους.¹⁰³ Όταν οι άνθρωποι έχουν ένα ισχυρό αίσθημα αυτού του είδους προς κάποιον θεωρούν αυτό το πρόσωπο φίλο. Ωστόσο, η φιλία μπορεί να έχει επίσης μια λογική, πέρα από συναισθηματική, βάση.¹⁰⁴

Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη, ο οποίος αναφέρεται στη φιλία στο όγδοο και ένατο βιβλίο των *Ηθικών Νικομαχείων*, η φιλία εκλαμβάνεται ως είδος αρετής ή ως συνυφασμένη με την αρετή και πλέον αναγκαία στη ζωή του ανθρώπου:

---

¹⁰² S. L. Edgar, *Morality and Machines*, Sudbury: Jones and Bartlett Publishers, 2003², σελ. 353.

¹⁰³ R. Cohon, "Hume's Moral Philosophy", στο *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*, Edward N. Zalta (ed.), URL = <http://plato.stanford.edu/archives/fall2010/entries/hume-moral/> (26/03/2015)

¹⁰⁴ Edgar, *Morality and Machines*, όπ. ανωτ.

Μετὰ δὲ ταῦτα περὶ φιλίας ἔποιτ' ἂν διελθεῖν· ἔστι γὰρ ἀρετὴ τις ἢ μετ' ἀρετῆς, ἔτι δ' ἀναγκαιότατον εἰς τὸν βίον. ἄνευ γὰρ φίλων οὐδεὶς ἔλοιτ' ἂν ζῆν, ἔχων τὰ λοιπὰ ἀγαθὰ πάντα.¹⁰⁵

Οἱ φίλοι περνοῦν χρόνο μαζί, μοιράζονται και επίσης επιζητοῦν την ευτυχία του ἄλλου και αντίστοιχα δεν προκαλοῦν σκόπιμα ο ἕνας τον ἄλλο πόνο. Ταυτόχρονα οἱ ἄνθρωποι ἔχουν καθήκοντα και υποχρεώσεις ἀπέναντι στους φίλους.¹⁰⁶

Ἡ πίστη και η αφοσίωση εἶναι επίσης ἕνα δυνατό συναίσθημα ἢ μια δυνατὴ ορθολογικὴ πεποίθηση που ἐνέχει μέσα της το καθήκον και την υποχρέωση. Κατὰ τον S. L. Edgar, θα μπορούσαμε να πραγματοποιήσουμε μια ἀντίστοιχη διάκριση των ειδῶν της πίστεως, με τον τρόπο που διακρίνει ο Ἀριστοτέλης τα εἶδη της φιλίας. Ο Edgar ἐπισημαίνει πως τα εἶδη της πίστεως προκύπτουν ἀπὸ την ωφέλεια, ἀπὸ την ἡδονή ἢ ἀπὸ την ἀπόλυτη πίστη σε αὐτό που εἶναι ἐγγενῶς καλό.¹⁰⁷

Το εἶδος πίστεως και αφοσίωσης ἐξαιτίας της ωφέλειας κατὰ τον Edgar εἶναι ἐκεῖνο που περισσότερο ταιριάζει στη σχέση μεταξύ εργαζόμενου και εργοδότη. Αὐτό κυρίως συμβαίνει ἐπειδὴ συνήθως ἀπαιτεῖται, ἀκόμα και ως προϋπόθεση για την πρόσληψη σε κάποια εργασία το να εἶναι κάποιος 'πιστός' στον εργοδότη του, να μην ἀποκαλύπτει τα μυστικά της εταιρείας, να ἐργάζεται κατὰ το καλύτερο δυνατό πρὸς ὄφελος του εργοδότη και της εταιρείας κ. ο. κ.¹⁰⁸

Ἡ πίστη και η αφοσίωση στον επαγγελματικὸ χώρο ἀφοροῦν ως ἐπὶ το πλεῖστο συμβατικὲς υποχρεώσεις που πρέπει να τηροῦνται. Ορισμένες εταιρείες ἐπιθυμοῦν η πίστη να σημαίνει μια ἰσχυρότερη δέσμευση ἀπὸ την προαναφερθεῖσα συμβατικὴ υποχρέωση, καθὼς ἐπιδιώκεται ο πιστὸς υπάλληλος να αισθάνεται ἕναν πραγματικὸ δεσμό με την ἐπιχείρηση και τους στόχους της.¹⁰⁹

¹⁰⁵ Ἀριστοτέλης, *Ἠθικά Νικομάχεια*, 3, 155a 1-4.

¹⁰⁶ Βλ. συλλογὴ κάποιων σημαντικῶν κειμένων για τη φιλία: M. Pakaluk, ed., *Other Selves: Philosophers on Friendship*, Indianapolis, IN: Hackett, 1991.

¹⁰⁷ Edgar, *Morality and Machines*, ὅπ. ανωτ., σελ. 353.

¹⁰⁸ Edgar, *Morality and Machines*, ὅπ. ανωτ.

¹⁰⁹ Edgar, *Morality and Machines*, ὅπ. ανωτ., σελ. 356.

6.2. Η έννοια του *Whistle Blowing*

(Καταγγελία ανήθικης πρακτικής της εταιρείας από μέρους του εργαζόμενου)

Αυτή η τακτική αφορά την κατάσταση κατά την οποία ο εργαζόμενος σε μια εταιρεία αναγνωρίζει ότι η εταιρεία του πραγματοποιεί παράνομες ή ανήθικες δραστηριότητες και ο ίδιος προσπαθεί να κάνει κάτι γι αυτό. Αυτός ο όρος θα μπορούσε να ερμηνευθεί ως καταγγελία των δυσλειτουργιών που λαμβάνουν χώρα εντός μιας εταιρείας. Πρόκειται για ένα είδος ανυπακοής στις πρακτικές ενός οργανισμού όταν συμβαίνουν κάποιες πρακτικές που ο εργαζόμενος θεωρεί παράνομες ή ανήθικες. Ο εργαζόμενος σε αυτή την περίπτωση αρχικά θα προσπαθήσει να επιδιώξει αλλαγές εντός των πλαισίων του οργανισμού, στον οποίο βρίσκεται. Όμως πολύ συχνά αυτή η πρακτική έχει ως αποτέλεσμα την απόλυσή του.¹¹⁰

Έτσι παρότι από την πλευρά του ο εργαζόμενος οφείλει να τηρεί την εμπιστευτικότητα των πληροφοριών αυτών και να σέβεται τα πνευματικά δικαιώματα του εργοδότη του επί της εταιρείας στο πλαίσιο της πίστης που πρέπει να επιδεικνύει, ωστόσο:

Όσο κι αν, γενικώς, θεωρείται ηθικά επιλήψιμο να αποκαλύψει κανείς ένα μυστικό που του εμπιστεύθηκαν, η αποκάλυψη αυτή, παρόλα αυτά, θα ήταν δυνατόν, σε ορισμένες περιπτώσεις, να δικαιολογηθεί ηθικά.¹¹¹

Το ζήτημα των καταγγελιών των δυσλειτουργιών είναι ότι η πίστη και η αφοσίωση του εργαζόμενου ως προς τον εργοδότη δεν φτάνει μέχρι το σημείο της αποδοχής και υποστήριξης των παράνομων ή ανήθικων δραστηριοτήτων που λαμβάνουν χώρα εντός του πλαισίου της εταιρείας. Προφανώς, ο εργαζόμενος οφείλει πίστη στον εργοδότη του ή ο ίδιος νοιώθει πίστη, εξαιτίας της θέσης που του παρέχει, αλλά ο εργαζόμενος δεν συναίνεσε εκ των προτέρων ώστε να συντελέσει στη συγκάλυψη μιας ανήθικης ή παράνομης πρακτικής.

¹¹⁰ Edgar, *Morality and Machines*, όπ. ανωτ., σελ. 356.

¹¹¹ Πελεgrίνης, *Ιατρική Ηθική*, όπ. ανωτ., σελ. 83.

Η ηθική έχει να κάνει με τις σχέσεις των ανθρώπων με τους άλλους ανθρώπους και όταν οι άνθρωποι ρωτήσουν ποιοι είναι αυτοί οι άλλοι, τότε υπάρχουν διαφόρων ειδών απαντήσεις. Με άλλα λόγια, σε κάθε περίπτωση, ανάλογα με το ποιοι είναι αυτοί οι άλλοι, ο άνθρωπος ενδεχομένως να έχει διαφορετική συμπεριφορά.¹¹²

Για παράδειγμα, οι άνθρωποι αισθάνονται διαφορετική ηθική ευθύνη στους ομοεθνείς τους, απ' ότι ως προς όλο τον κόσμο, ή ως προς την οικογένειά τους ή τον εργοδότη τους. Το κόστος της πράξης του εργαζόμενου που θα καταγγείλει την παρανομία ή την ανηθικότητα σε επαγγελματικό ή οικονομικό επίπεδο διαφέρει από το ηθικό και προσωπικό κόστος που θα έχει απλώς αν υποκρύψει και κατά συνέπεια συναινέσει στην ανήθικη ή παράνομη πράξη.¹¹³

Ωστόσο, η καταγγελία αναφορικά με μια ανήθικη συμπεριφορά ως προς τους χρήστες, από τον πληροφορικό περιλαμβάνεται στις υποχρεώσεις του πληροφορικού. Συνήθως σε τέτοιες περιπτώσεις ο πληροφορικός βρίσκεται σε δίλημμα καθώς ταυτόχρονα κρίνεται τόσο η υποχρέωσή του σχετικά με την πίστη και αφοσίωση που οφείλει στον εργοδότη του, όσο και στην υποχρέωσή του απέναντι στην παροχή ασφάλειας στους χρήστες.¹¹⁴

Η καταγγελία των δυσλειτουργιών εκτός των πλαισίων ενός οργανισμού, που αφορά την κοινοποίηση των λάθους πρακτικών εντός ενός οργανισμού είναι μια σοβαρή και απαραίτητη πρακτική, όταν υπάρχουν ενδεχόμενοι κίνδυνοι για την κοινωνία.¹¹⁵

Ένα παράδειγμα μιας τέτοιας καταγγελίας ήταν κατά τη διάρκεια ανάπτυξης του συστήματος *Bay Area Rapid Transit* (BART) που έλαβε χώρα στο Σαν Φρανσίσκο. Στις αρχές του 1970, τρεις μηχανικοί που εργάζονταν για την ανάπτυξη του συστήματος BART άρχισαν να ανησυχούν από τις ελλείψεις του σχεδιασμού των ηλεκτρονικών και του λογισμικού που αφορούσε τον αυτόματο έλεγχο του συστήματος της αμαξοστοιχίας.¹¹⁶

Οι μηχανικοί έκριναν πως οι ελλείψεις αυτές ενδεχομένως να έθεταν σε κίνδυνο τους επιβάτες τρένων που είχαν το σύστημα BART. Έτσι εξέφρασαν

---

¹¹² Edgar, *Morality and Machines*, όπ. ανωτ., σελ. 357-358.

¹¹³ Edgar, *Morality and Machines*, όπ. ανωτ., σελ. 357-358.

¹¹⁴ Loui, "Ethics and Professional Responsibility in Computing", όπ. ανωτ., σελ. 5.

¹¹⁵ Loui, "Ethics and Professional Responsibility in Computing", όπ. ανωτ., σελ. 5.

¹¹⁶ Loui, "Ethics and Professional Responsibility in Computing", όπ. ανωτ., σελ. 5.

τις ανησυχίες τους στον οργανισμό του BART, χωρίς όμως να λάβουν υπόψη τη γνώμη τους. Επέλεξαν να έρθουν σε επαφή με ένα μέλος του διοικητικού συμβουλίου του BART, ο οποίος κοινοποίησε τις ανησυχίες των πληροφορικών στην εφημερίδα Bay Area. Οι τρεις μηχανικοί αμέσως απολύθηκαν με την αιτιολογία της μη πίστης ως προς την εταιρεία. Ακόμα και όταν ένα ατύχημα απέδειξε πως οι ανησυχίες τους ήταν βάσιμες, οι μηχανικοί δεν επέστρεψαν στις θέσεις τους.¹¹⁷

Όταν οι μηχανικοί προέβησαν νομικά εναντίον της διοίκησης του οργανισμού BART ο μη κερδοσκοπικός οργανισμός *Software Engineering Code of Ethics and Professional Practice* (IEEE) κατέθεσε υπόμνημα υπέρ των μηχανικών, δηλώνοντας ότι ο ηθικός κώδικας της πληροφορικής απαιτεί από τους μηχανικούς να δρουν υπέρ της προστασίας της ασφάλεια των χρηστών.¹¹⁸

---

¹¹⁷ Loui, “Ethics and Professional Responsibility in Computing”, όπ. ανωτ., σελ. 5.

¹¹⁸ Loui, “Ethics and Professional Responsibility in Computing”, όπ. ανωτ., σελ. 5.

6.3. Πνευματικά δικαιώματα

Μια ακόμη οπτική που σχετίζεται με την αφοσίωση του εργαζόμενου στον εργοδότη του ή στην εταιρεία στην οποία εργάζεται είναι τα πνευματικά δικαιώματα. Αυτή η οπτική αφορά επίσης τον πόσο έλεγχο ή εξουσία μπορεί να ασκεί ο εργοδότης στον εργαζόμενο και στις ιδέες του. Δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις που ο χώρος εργασίας και ο εργοδότης εκμιαεύει ή χρησιμοποιεί τις ιδέες των υπαλλήλων, και οι περισσότερες από αυτές τις περιπτώσεις πραγματοποιούνται μέσω του υπολογιστή, αλλά και αλλού.¹¹⁹

Εάν κάποιος έχει προσληφθεί για να εργαστεί σε ένα συγκεκριμένο τομέα ανάπτυξης για κάποια εταιρεία, τότε συνήθως ο εργοδότης έχει το δικαίωμα σε όποια ιδέα ή καινοτομία που βρίσκεται εντός του πλαισίου του ελέγχου του εργοδότη.

Για παράδειγμα το Περιφερειακό Εφετείο της Καλιφόρνια όρισε το δικαίωμα του εργοδότη να χρησιμοποιήσει την ιδέα ή καινοτομία του εργαζόμενου στις εξής περιπτώσεις:

Όταν ένας εργαζόμενος 1) κατά την διάρκεια των ωρών εργασίας του 2) χρησιμοποιώντας τις συσκευές και τα υλικά του εργοδότη του 3) συλλαμβάνει και 4) τελειοποιεί μια ιδέα ή καινοτομία, για την οποία αποκτά ένα δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, τότε πρέπει να χορηγήσει στον εργοδότη του ένα μη αποκλειστικό δικαίωμα να εφαρμόσει την ιδέα ή την καινοτομία αυτή.¹²⁰

Σε συγκεκριμένους τομείς, όπως είναι η πληροφορική, ο καλύτερος τρόπος των εργαζομένων να προχωρήσουν γρήγορα και να αλλάζουν συχνά εργασία για την εξέλιξη της σταδιοδρομίας τους και την αποφυγή να χρησιμοποιηθούν οι ιδέες τους από τους εργοδότες ή τις εταιρείες στις οποίες εργάζονται, δεδομένου ότι κάθε νέα θέση μπορεί να παρέχει νέες ευκαιρίες που δεν θα είναι διαθέσιμες τόσο γρήγορα στην παλιά εργασιακή θέση.

¹¹⁹ Edgar, *Morality and Machines*, όπ. ανωτ., σελ. 358.

¹²⁰ *Where an employee (1) during his hours of employment, (2) working with his employer's materials and appliances, (3) conceives and (4) perfects an invention for which he obtains a patent, he must accord his employer a non-exclusive right to practice the invention* (S. H. Lieberstein, *Who Owns What Is in Your Head? Trade Secrets and the Mobile Employee*, New York: Hawthorn, 1979, σελ. 16).

Οι εταιρείες μπορούν να λύσουν εν μέρει το ζήτημα αυτό επιβραβεύοντας το πολύτιμο προσωπικό τους προκειμένου να διατηρηθεί η εργασιακή σχέση. Ωστόσο είναι ξεκάθαρο το γεγονός ότι κανείς δεν μπορεί να έχει τον έλεγχο και την εξουσία των γνώσεων και των ικανοτήτων που κάποιος έχει αποκτήσει.¹²¹

6.4. Ειλικρίνεια και Ενημέρωση

Η ειλικρίνεια και η παραδοχή των σφαλμάτων που μπορούν να προκύψουν συγκεκριμένα στα λογισμικά συστήματα είναι απαραίτητη ιδιαίτερα σε περιπτώσεις χρήσης λογισμικών συστημάτων που είναι κρίσιμα για την ασφάλεια των ανθρώπων, όπως είναι για παράδειγμα τα ιατρικά μηχανήματα, αλλά και πολλά άλλα. Στην περίπτωση δε που τα σφάλματα σε λειτουργικά συστήματα μπορεί να απειλήσουν ή να στερήσουν κάποια ανθρώπινη ζωή, η ηθική ευθύνη των επαγγελματιών πληροφορικής φαντάζει να μεγεθύνεται.¹²²

Έτσι η ειλικρίνεια είναι αυτή η ηθική αρχή που απαιτείται από τους προγραμματιστές του λογισμικού που θα δώσει τη δυνατότητα στους αγοραστές του λογισμικού να πάρουν τις ανάλογες αποφάσεις σχετικά είτε με την αγορά, είτε με τη χρήση του.¹²³

Ακολουθώντας μια παγιωμένη πρακτική στην ιατρική ο Miller προτείνει τη χρήση της *ενημερωμένης συγκατάθεσης στο λογισμικό* (software informed consent) που θα λειτουργεί σαν μια ηθική αρχή για τους προγραμματιστές λογισμικού. Η ενημέρωση παίζει ιδιαίτερο ρόλο για τη συγκατάθεση στη χρήση του λογισμικού και οι προγραμματιστές του λογισμικού οφείλουν να αποκαλύπτουν τα σφάλματα του λογισμικού, χρησιμοποιώντας εξηγήσεις, που να είναι κατανοητές από τους πελάτες τους. Η ιδέα της ενημέρωσης και της συγκατάθεσης δημιουργεί τις προϋποθέσεις για συνεχή έρευνα σε μεθόδους ανακάλυψης σφαλμάτων λογισμικού, αλλά και για αξιολόγηση των κινδύνων σχετικά με τη χρήση των μηχανημάτων.¹²⁴

---

¹²¹ Edgar, *Morality and Machines*, όπ. ανωτ., σελ. 359.

¹²² Loui, “Ethics and Professional Responsibility in Computing”, όπ. ανωτ.

¹²³ Loui, “Ethics and Professional Responsibility in Computing”, όπ. ανωτ.

¹²⁴ Loui, “Ethics and Professional Responsibility in Computing”, όπ. ανωτ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο

ΗΘΙΚΟΙ ΚΩΔΙΚΕΣ

7.1. Κώδικες Ηθικής

Οι υποχρεώσεις του Πληροφορικού προς τους χρήστες, τους εργοδότες, και άλλους Πληροφορικούς, αλλά και προς τη κοινωνία αναφέρονται ρητά στον ηθικό κώδικα του επαγγέλματος, που αλλιώς μπορεί να ονομαστεί και *κώδικας επαγγελματικής συμπεριφοράς*. Για την Πληροφορική, οι ηθικοί κώδικες δημιουργήθηκαν από τους οργανισμούς *Association for Computing Machinery (ACM)*,¹²⁵ *British Computer Society (BCS)*,¹²⁶ *Software Engineering Code of Ethics and Professional Practice (IEEE-CS)*,¹²⁷ *Association of Information Technology Professionals (AITP)*,¹²⁸ *Hong Kong Computer Society*,¹²⁹ *Systems Administrators Special Interest Group of USENEX (SAGE)*, και άλλους. Εδώ θα περιγράψουμε τον *Κώδικα Ηθικής και Επαγγελματικής Συμπεριφοράς* της ACM.¹³⁰

Οι οργανισμοί που σχετίζονται με τα επαγγέλματα συνήθως εκλαμβάνουν τους ηθικούς κώδικες ως μηχανισμούς για να καθιερώσουν τη θέση τους, ή σαν ένα τρόπο να ρυθμίσουν τους κανόνες των επαγγελμάτων. Οι κανόνες αυτοί έχουν ως κύριο σκοπό να πείσουν για την κατά κάποιο τρόπο αυτόνομη λειτουργία τους. Η αυτο-οργάνωση των κλάδων βασίζεται σε τρόπους καθορισμού της ανήθικης συμπεριφοράς των μελών και η δημιουργία ενός κώδικα για την ηθική διερεύνηση αυτών των συμπεριφορών, φάνηκε ως η ιδανική λύση.¹³¹

Ο οργανισμός ACM είναι ένας από τους μεγαλύτερους μη κερδοσκοπικούς, επιστημονικούς και εκπαιδευτικούς οργανισμούς που σχετίζονται με τη

---

¹²⁵ «ACM» <http://www.acm.org/> (1/04/2015)

¹²⁶ «BCS» <https://www.bcs.org/> (1/04/2015)

¹²⁷ «IEEE-CS» <http://www.computer.org/web/education/certifications/> (1/04/2015)

¹²⁸ «AITP» <https://www.aitp.org/> (1/04/2015)

¹²⁹ «HKCS» http://www.hkcs.org.hk/en_hk/home/home.asp (1/04/2015)

¹³⁰ Loui, “Ethics and Professional Responsibility in Computing”, όπ. ανωτ.

¹³¹ R. Anderson, D. G. Johnson, D. Gotterbarn, & J. Perrolle, “Using the new ACM code of ethics in decision making”, στο *Communications ACM* (1993) 36, 2, σελ. 98.

πληροφορική. Η ACM δημοσίευσε δυο ηθικούς κώδικες για την πληροφορική, τον πρώτο το 1966 και τον δεύτερο το 1972. Το 1992, υιοθέτησε τον σύγχρονο Κώδικα Ηθικής και Επαγγελματικής Συμπεριφοράς (*Code of Ethics and Professional Conduct*), ο οποίος λάμβανε μια νέα κατεύθυνση.¹³²

Πολλοί οργανισμοί αντιμετωπίζοντας δυσκολίες σχετικά με την εφαρμογή ενός τέτοιου συστήματος ηθικής, κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι για να λειτουργήσει ένας τέτοιος κώδικας ήταν απαραίτητη αφενός η συναίνεση και αφετέρου η δέσμευση των μελών σε ορισμένες ηθικές συμπεριφορές. Έτσι όταν γίνεται αναφορά σε ένα κώδικα ηθικής, ουσιαστικά γίνεται λόγος σε ένα σύστημα ηθικών κανόνων και δεσμεύσεων που μπορεί να εκφράζονται και ως ηθικές αρχές που αφορούν στις βασικές κοινωνικές λειτουργίες. Αυτές οι ηθικές αρχές καθορίζονται σε επίπεδο διαφάνειας και τυπικότητας, ακριβώς επειδή θεωρούνται σημαντικές για έναν επαγγελματικό κλάδο.¹³³ Κατά τον M. Davis ένας ηθικός κώδικας δεν μπορεί παρά να λειτουργεί πρωταρχικά ως μια σύμβαση ή συμφωνία μεταξύ των εργαζόμενων.¹³⁴

Ο οργανισμός ACM συνεργάστηκε με τον οργανισμό IEEE-CS για την δημιουργία του λεγόμενου σύγχρονου Κώδικα Ηθικής και Επαγγελματικής Συμπεριφοράς (*Code of Ethics and Professional Conduct*). Όπως και ο ACM κώδικας, ο Κώδικας Ηθικής και Επαγγελματικής Συμπεριφοράς περιλαμβάνει επίσης τις υποχρεώσεις αυτών που διευθύνουν. Είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι ο κώδικας αυτός ήταν ο πρώτος κώδικας που επικεντρώθηκε στους μηχανικούς του λογισμικού, και όχι σε άλλους εργαζόμενους του τομέα της πληροφορικής. Αυτός ο κώδικας εκδόθηκε σε δυο μέρη, σε μια μακροσκελή και σε μια σύντομη έκδοση. Η σύντομη έκδοση περιλαμβάνει ένα προοίμιο και τις οκτώ αρχές. Η μακροσκελής έκδοση αναλύει και επεκτείνει αυτές τις οκτώ αρχές, προσθέτοντας επιπλέον ρήτρες που ισχύουν σε συγκεκριμένα ζητήματα και καταστάσεις.¹³⁵

---

¹³² Anderson & άλλοι, “Using the new ACM code of ethics in decision making”, όπ. ανωτ., σελ. 98.

¹³³ Anderson & άλλοι, “Using the new ACM code of ethics in decision making”, όπ. ανωτ.

¹³⁴ M. Davis, «Thinking like an engineer: the place of a code of ethics in the practice of a profession», στο *Philosophy and Public Affairs* (1991) 20, 2, σελ. 150–167.

¹³⁵ Loui, “Ethics and Professional Responsibility in Computing”, όπ. ανωτ., σελ. 5.

7.2. Ηθικές Επιταγές του Κώδικα Ηθικής και Επαγγελματικής Συμπεριφοράς

Σε αυτό το σημείο παρατίθεται ο *Κώδικας Ηθικής και Επαγγελματικής Συμπεριφοράς*, οι ηθικές επιταγές του οποίου επιγραμματικά είναι (1) η συμβολή στη κοινωνία και στην ευημερία του ανθρώπου, (2) η αποφυγή πρόκλησης βλάβης, (3) η ειλικρίνεια και η εμπιστοσύνη, (4) η δικαιοσύνη και η προσπάθεια να μην γίνονται διακρίσεις, (5) ο σεβασμός των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας συμπεριλαμβανομένων των πνευματικών δικαιωμάτων και των ευρεσιτεχνιών, (6) η αναφορά σχετικά με τα πνευματικά δικαιώματα, (7) ο σεβασμός της ιδιωτικότητας και (8) ο σεβασμός στο απόρρητο¹³⁶ που παρουσιάζονται με τη μορφή ορκωμοσίας:

Ως μέλος της ACM ....

1.1.... θα συμβάλω στην κοινωνία και στην ευημερία του ανθρώπου.

Η αρχή σχετικά με την ποιότητα της ζωής των ανθρώπων στηρίζεται στην υποχρέωση των ανθρώπων για προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων του και στο σεβασμό όλων των πολιτισμών. Ένας από τους βασικούς στόχους των Πληροφορικών είναι να μειωθούν οι αρνητικές συνέπειες των υπολογιστικών συστημάτων, συμπεριλαμβανομένων των απειλών για την υγεία και την ασφάλεια. Κατά το σχεδιασμό ή την υλοποίηση των συστημάτων πληροφορικής, οι Πληροφορικοί πρέπει να προσπαθούν να εξασφαλίσουν ότι τα προϊόντα των προσπαθειών τους θα χρησιμοποιηθούν με κοινωνικά υπεύθυνο τρόπο, θα καλύψουν τις κοινωνικές ανάγκες, και θα αποφευχθούν οι επιβλαβείς επιπτώσεις για την υγεία και την ευημερία.

Πέραν της διαμόρφωσης ενός ασφαλούς κοινωνικού περιβάλλοντος, στην έννοια 'ευημερία του ανθρώπου' περιλαμβάνεται και η ασφάλεια του φυσικού περιβάλλοντος. Ως εκ τούτου, οι Πληροφορικοί που σχεδιάζουν και αναπτύσσουν συστήματα οφείλουν να λαμβάνουν υπόψη και να μην προκαλούν βλάβες στο περιβάλλον, σε τοπικό ή παγκόσμιο επίπεδο.

1.2 ...θα αποφύγω (να δημιουργήσω) βλάβη σε άλλους.

---

¹³⁶ Βλ. Anderson & άλλοι, "Using the new ACM code of ethics in decision making", όπ. ανωτ., σελ. 101-105.

‘Βλάβη’ ορίζεται ο τραυματισμός ή οι αρνητικές συνέπειες, όπως είναι η μη επιθυμητή απώλεια πληροφοριών, η απώλεια της περιουσίας, η βλάβη ιδιοκτησίας, ή οι ανεπιθύμητες περιβαλλοντικές επιπτώσεις. Αυτή η αρχή απαγορεύει τη χρήση της πληροφορικής με τρόπους που οδηγούν σε βλάβη: στους χρήστες, στους πολίτες, στους εργαζόμενους, και στους εργοδότες. Οι επιβλαβείς πράξεις αφορούν την ηθελημένη καταστροφή ή τροποποίηση αρχείων και προγραμμάτων που οδηγούν σε σημαντικές απώλειες πόρων ή οδηγούν σε περιττές δαπάνες ανθρώπινων πόρων, όπως είναι ο χρόνος και η προσπάθεια που απαιτείται για παράδειγμα για να καθαριστούν τα υπολογιστικά συστήματα από ιούς.

Οι πράξεις που βασίζονται σε καλές προθέσεις συμπεριλαμβανομένων εκείνων που επιτυγχάνουν τα καθήκοντά τους, να δημιουργήσουν απροσδόκητες βλάβες. Σε μια τέτοια περίπτωση ο υπεύθυνος ή οι υπεύθυνοι είναι υποχρεωμένοι να αποκαταστήσουν ή να μετριάσουν τις αρνητικές συνέπειες όσο το δυνατόν περισσότερο. Ένας τρόπος να αποφευχθεί η ακούσια βλάβη είναι να εξεταστούν προσεκτικά τις πιθανές επιπτώσεις σε εκείνους που θίγονται από τις αποφάσεις κατά τη διάρκεια του σχεδιασμού και της υλοποίησης.

Για να μειωθούν οι πιθανότητες για βλάβες, οι Πληροφορικοί πρέπει να ελαχιστοποιούν τις δυσλειτουργίες με βάση τα γενικώς αποδεκτά πρότυπα για το σχεδιασμό του συστήματος και τις δοκιμές. Επιπλέον, είναι συχνά απαραίτητο να γίνει εκτίμηση των κοινωνικών συνεπειών των συστημάτων πληροφορικής για να γνωστοποιηθούν οι πιθανότητες σοβαρών βλαβών στους άλλους. Εάν τα χαρακτηριστικά του συστήματος δεν είναι κατανοητά στους χρήστες, στους συνεργάτες, ή στους εργοδότες, τότε ο Πληροφορικός είναι υπεύθυνος για οποιαδήποτε βλάβη προκύψει. Στο περιβάλλον εργασίας ο Πληροφορικός έχει την υποχρέωση να αναφέρει οποιαδήποτε σημάδια κινδύνου που μπορούν να οδηγήσουν σε σοβαρές ατομικές ή συνολικές βλάβες. Αν κάποιος προϊστάμενος δεν ενεργεί προς περιορισμό ή μετρίαση τέτοιων κινδύνων, τότε μπορεί να είναι αναγκαία η καταγγελία, ώστε να διορθωθεί το πρόβλημα ή να μειωθεί ο κίνδυνος. Ωστόσο, η κακόβουλη ή η λανθασμένη αναφορά των παραβιάσεων μπορεί, από μόνη της, να είναι επιβλαβής. Πριν από την υποβολή καταγγελιών για παραβιάσεις, όλες οι πτυχές του συμβάντος πρέπει να αξιολογηθούν σε βάθος. Συγκεκριμένα, πρέπει η εκτίμηση του κινδύνου και της ευθύνης να είναι αξιόπιστη. Προτείνεται να ζητείται η συμβουλή από άλλους Πληροφορικούς [...]

1.3. ...θα είμαι ειλικρινής και αξιόπιστος.

Η ειλικρίνεια είναι βασικό χαρακτηριστικό της εμπιστοσύνης. Χωρίς εμπιστοσύνη ένας οργανισμός δεν μπορεί να λειτουργήσει αποτελεσματικά. Ο πληροφορικός που δρα σύμφωνα με την ειλικρίνεια δεν θα έχει σκόπιμα ψευδείς ή παραπλανητικούς ισχυρισμούς σχετικά με το σύστημα ή με το σχεδιασμό του συστήματος, αλλά θα γνωστοποιήσει κάθε περιορισμό και πρόβλημα που ενδέχεται να υπάρχει στο σχετικό σύστημα. Ο πληροφορικός έχει καθήκον να είναι ειλικρινής σχετικά με προσόντα του/της, καθώς και σχετικά με οποιοσδήποτε συνθήκες που θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε συγκρούσεις συμφερόντων. Η συμμετοχή σε τέτοιου είδους οργανισμούς, όπως ο ACM μπορεί ανά καιρούς να θέσει άτομα σε καταστάσεις που οι δηλώσεις ή οι πράξεις τους κουβαλούν το βάρος ενός κλάδου. Ένα μέλος του ACM θα προσέξει ιδιαίτερω να μην παραποιήσει τις θέσεις και τις πολιτικές του ACM.

1.4. ...θα είμαι δίκαιος και θα αναλάβω δράση κατά των διακρίσεων.

Οι αξίες της ισότητας, της ανοχής, του σεβασμού για τους άλλους, όπως και οι αρχές περί ίσων δικαιωμάτων διέπουν αυτή επιτακτική ανάγκη. Οι διακρίσεις με βάση τη φυλή, το φύλο, τη θρησκεία, την ηλικία, την αναπηρία, την καταγωγή, ή άλλους τέτοιους παράγοντες αποτελεί ρητή παραβίαση της πολιτικής του ACM και δεν είναι ανεκτή.

Οι ανισότητες μεταξύ διαφορετικών ομάδων ανθρώπων μπορεί προκύπτουν από [...] την κακή χρήση των πληροφοριών και της τεχνολογίας. Σε μια κοινωνία δικαίου, όλα τα άτομα έχουν ίσες ευκαιρία να συμμετέχουν ή να επωφελούνται από τη χρήση της πληροφορικής ανεξάρτητα από τη φυλή, το φύλο, τη θρησκεία, την ηλικία, την αναπηρία, την καταγωγή ή άλλους τέτοιους παρόμοιους παράγοντες. Ωστόσο, αυτά τα ιδανικά δεν δικαιολογούν τη μη εξουσιοδοτημένη χρήση της πληροφορικής, ούτε παρέχουν επαρκή βάση για την παράβαση οποιωνδήποτε άλλων ηθικών επιταγών αυτού του κώδικα.

1.5. ...θα σέβομαι τα δικαιώματα ιδιοκτησίας συμπεριλαμβανομένων και των πνευματικών δικαιωμάτων και των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας.

Η παραβίαση των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, εμπορικών μυστικών και όρων συμφωνιών για παραχώρηση αδειών στις περισσότερες περιπτώσεις απαγορεύονται από το νόμο. Ακόμα και όταν κάποιο λογισμικό δεν προστατεύεται, τέτοιες παραβάσεις έρχονται σε αντίθεση με αυτό που θεωρείται επαγγελματική συμπεριφορά. Αντίγραφα του

λογισμικού θα πρέπει να γίνονται μόνο με την κατάλληλη άδεια. Η μη εξουσιοδοτημένη αντιγραφή των υλικών δεν πρέπει να συγχωρείται.

1.6. ...θα σέβομαι τα πνευματικά δικαιώματα.

Οι πληροφορικοί είναι υποχρεωμένοι να προστατεύσουν την ακεραιότητα της πνευματικής ιδιοκτησίας. Συγκεκριμένα, πρέπει κανείς να σέβεται τις ιδέες και την εργασία του άλλου, ακόμη και σε περιπτώσεις όπου η εργασία δεν προστατεύεται ρητά από το δικαίωμα του δημιουργού, το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, κ.λπ.

1.7. ...θα σέβομαι την ιδιωτικότητα των άλλων.

Η Πληροφορική και τεχνολογία της επικοινωνίας επιτρέπει την μεγαλύτερη συλλογή και ανταλλαγή πληροφοριών προσωπικού χαρακτήρα στην ιστορία του πολιτισμού. Έτσι υπάρχουν πολλές δυνατότητες για παραβίαση της ιδιωτικής ζωής ατομικά και ομαδικά. Η διατήρηση της ιδιωτικής ζωής και της ακεραιότητας των δεδομένων που αφορούν τα άτομα είναι ευθύνη των πληροφορικών. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να λαμβάνονται προφυλάξεις σχετικά με τη διασφάλιση της ακρίβειας των δεδομένων, καθώς και σχετικά με την προστασία από μη εξουσιοδοτημένη πρόσβαση ή τυχαίες αποκαλύψεις σε μη εξουσιοδοτημένα άτομα. Επιπλέον, πρέπει να θεσπιστούν διαδικασίες που θα επιτρέπουν στα άτομα να ελέγχουν τα αρχεία τους και να διορθώνουν τυχούσες ανακρίβειες.

Αυτή η επιταγή συνεπάγεται ότι από ένα σύστημα θα συλλέγονται μόνο οι απαραίτητες προσωπικές πληροφορίες, όπου η περίοδος της διατήρησης και διάθεσης των πληροφοριών θα πρέπει να ορίζεται σαφώς και να τηρείται, και ότι οι προσωπικές πληροφορίες συγκεντρώθηκαν για ένα συγκεκριμένο σκοπό και όχι για άλλους σκοπούς χωρίς τη συγκατάθεση του προσώπου. Οι αρχές αυτές ισχύουν για τις ηλεκτρονικές επικοινωνίες, συμπεριλαμβανομένου του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, και απαγορεύουν διαδικασίες που σχετίζονται με τη συλλογή ή παρακολούθηση δεδομένων των χρηστών, συμπεριλαμβανομένων των μηνυμάτων, χωρίς την άδεια των χρηστών [...] (ή τη) λειτουργία και συντήρηση του συστήματος. Τα δεδομένα του χρήστη που ελέγχθηκαν κατά τη διάρκεια των φυσικών καθηκόντων της λειτουργίας και διατήρησης του συστήματος πρέπει να αντιμετωπίζονται με εχεμύθεια, εκτός από τις περιπτώσεις όπου συνιστούν αποδεικτικά στοιχεία εξαιτίας της παραβίασης του νόμου, οργανωτικών ρυθμίσεων, ή αυτού του κώδικα. Σε αυτές τις περιπτώσεις, η φύση ή το

περιεχόμενο των εν λόγω πληροφοριών πρέπει να γνωστοποιούνται μόνο στις ιθύνουσες αρχές.

1.8. ...θα σέβομαι το απόρρητο.

Η αρχή της ειλικρίνειας επεκτείνεται σε θέματα εμπιστευτικότητας πληροφοριών στις περιπτώσεις που κάποιος έχει κάνει μια σαφή υπόσχεση να τηρήσει την εμπιστευτικότητα ή, έμμεσα, όταν ιδιωτικές πληροφορίες που δεν σχετίζονται άμεσα με την τήρηση των καθηκόντων είναι διαθέσιμες. Ο ηθικός προβληματισμός αφορά τον σεβασμό σε όλες τις υποχρεώσεις εμπιστευτικότητας προς τους εργοδότες, τους πελάτες, και χρήστες, εκτός απ' την περίπτωση που αποφορτίζονται οι υποχρεώσεις αυτές από τις απαιτήσεις του νόμου ή άλλες αρχές αυτού του κώδικα.¹³⁷

Πιο συγκεκριμένα οι ηθικές επαγγελματικές ευθύνες είναι (1) η προσπάθεια επίτευξης της υψηλότερης ποιότητας και αποτελεσματικότητας με γνώμονα την αξιοπρέπεια όσον αφορά τη διαδικασία και τα προϊόντα (2) η απόκτηση και διατήρηση της επαγγελματικής επάρκειας, (3) η γνώση και τήρηση των νόμων του έργου (4) η αποδοχή και πραγματοποίηση ελέγχων και αξιολόγησης (5) οι λεπτομερείς και διεξοδικές αναλύσεις για τα υπολογιστικά συστήματα και τις επιπτώσεις τους, συμπεριλαμβανομένης της ανάλυσης πιθανών κινδύνων, (6) η τήρηση των συμβολαίων, των δεσμεύσεων και των ευθυνών, (7) η προσπάθεια βελτίωσης για τη δημόσια κατανόηση της πληροφορικής και των συνεπειών της και (8) η πρόσβαση στις πηγές της πληροφορικής και της επικοινωνίας μόνο όταν επιτρέπεται. Αναλυτικά:

Ως ACM Πληροφορικός...

2.1. ...θα προσπαθώ να επιτύχω την υψηλότερη ποιότητα, την αποτελεσματικότητα και [θα λειτουργώ με κριτήριο την] αξιοπρέπεια, όσον αφορά τη διαδικασία και τα προϊόντα του έργου.

Η προσπάθεια για αριστεία είναι ίσως η πιο σημαντική υποχρέωση ενός Πληροφορικού. Ο Πληροφορικός πρέπει να προσπαθεί να εξασφαλίσει τη ποιότητα και να είναι ενήμερος για τις σοβαρές συνέπειες που μπορεί να προκύψουν από την κακή ποιότητα ενός συστήματος.

---

¹³⁷ Βλ. Anderson & άλλοι, "Using the new ACM code of ethics in decision making", όπ. ανωτ., σελ. 101-105.

2.2. ...θα αποκτήσω και θα διατηρήσω την επαγγελματική επάρκεια.

Η προσπάθεια για αριστεία εξαρτάται από τα άτομα που αναλαμβάνουν την ευθύνη για την απόκτηση και τη διατήρηση της επαγγελματικής επάρκειας. Ο Πληροφορικός πρέπει να συμμετέχει στον καθορισμό των προτύπων σχετικά με το επίπεδο ανταγωνιστικότητας, και να προσπαθεί να ακολουθήσει τα πρότυπα αυτά. Η αναβάθμιση των τεχνικών γνώσεων και των ικανοτήτων μπορεί να επιτευχθεί με διάφορους τρόπους: μέσω προσωπικής μελέτης, παρακολούθησης σεμιναρίων, συνεδρίων, ή μαθήματα και συμμετέχοντας στις ανάλογες επαγγελματικές οργανώσεις.

2.3. ... θα γνωρίζω και θα τηρώ τους νόμους του έργου.

Τα μέλη της ACM πρέπει να υπακούν τις υπάρχουσες τοπικές, κρατικές, επαρχιακές, εθνικές και διεθνείς νομοθεσίες, εκτός αν υπάρχει επιτακτικός ηθικός λόγος να μην το πράξουν. Οι πολιτικές και διαδικασίες των οργανισμών στους οποίους [ο πληροφορικός] συμμετέχει πρέπει επίσης να ακολουθούνται. Αλλά η συμμόρφωση πρέπει να είναι σε ισορροπία με την περίπτωση νόμων και κανόνων [που σε ορισμένες περιπτώσεις μπορεί να κριθούν] ως μη ηθικοί ή ακατάλληλοι και, ως εκ τούτου, θα πρέπει να αμφισβητούνται. Η παραβίαση νόμου ή κανονισμού μπορεί να κριθεί ως ηθική, όταν ο εν λόγω νόμος ή κανόνας δεν έχει επαρκή ηθική βάση ή όταν συγκρούεται με άλλο νόμο που κρίνεται πιο σημαντικός. Αν κάποιος αποφασίσει να παραβιάσει κάποιο νόμο ή κανόνα, κρίνοντάς τον μη ηθικό ή για οποιοδήποτε άλλο λόγο, πρέπει να αποδεχτεί πλήρως την ευθύνη των πράξεών του και τις συνέπειες.

2.4. ...θα αποδέχομαι και θα πραγματοποιώ τον κατάλληλο έλεγχο/αξιολόγηση.

Η ποιότητα αναφορικά με τον επαγγελματισμό, ιδιαίτερα στον τομέα της πληροφορικής, εξαρτάται από τον έλεγχο και την αξιολόγηση. Ανάλογα με την περίπτωση, τα μέλη θα πρέπει να αναζητούν και να πραγματοποιούν ελέγχους από άλλους επαγγελματίες, καθώς επίσης και να παρέχουν αξιολογήσεις που είναι ζωτικής σημασίας για την εργασία των άλλων.

2.5. ...θα δίνω λεπτομερείς και διεξοδικές αναλύσεις για τα υπολογιστικά συστήματα και τις επιπτώσεις τους, συμπεριλαμβανομένης της ανάλυσης πιθανών κινδύνων.

Οι πληροφορικοί πρέπει να είναι διορατικοί, αναλυτικοί, και αντικειμενικοί κατά την αξιολόγηση, τις συμβουλές, και την παρουσίαση των περιγραφών του συστήματος και εναλλακτικών λύσεων. Η θέση των πληροφορικών είναι τέτοια που πρέπει να εμπνέει ειδική εμπιστοσύνη, και ως εκ τούτου, έχουν ιδιαίτερη ευθύνη να παρέχουν αντικειμενικές και αξιόπιστες εκτιμήσεις για τους εργοδότες, τους πελάτες, τους χρήστες, καθώς και δημόσια. Με την παροχή των αξιολογήσεων ο πληροφορικός πρέπει να επίσης εντοπίσει τυχούσες συγκρούσεις συμφερόντων, όπως αναφέρει και η επιταγή 1.3.

Όπως σημειώνεται στη συζήτηση της επιταγής 1.2 σχετικά με την αποφυγή βλάβης, πρέπει να αναφερθούν οποιεσδήποτε ενδείξεις κινδύνου στα συστήματα ότι είτε σε όσους έχουν τη δυνατότητα είτε/και την ευθύνη για την επίλυση τους. Για περισσότερες λεπτομέρειες που αφορούν βλάβες, συμπεριλαμβανομένης της αναφοράς των επαγγελματικών παραβιάσεων βλ. τις κατευθυντήριες γραμμές της επιταγής 1.2.

2.6. ...θα τιμώ τα συμβόλαια, τις δεσμεύσεις και τις ευθύνες που μου ανατίθενται.

Το να τιμώνται οι δεσμεύσεις [στις οποίες έχει κάποιος συμφωνήσει] συνιστά ζήτημα ακεραιότητας και ειλικρίνειας. Για τον πληροφορικό αυτό περιλαμβάνει την αναμενόμενη διασφάλιση των δεδομένων του συστήματος. Επίσης, όταν υπάρξει σύμβαση έργου με ένα άλλο συμβαλλόμενο μέρος υπάρχει η υποχρέωση το συμβαλλόμενο μέρος να λάβει ενημέρωση σχετικά με την πρόοδο και την ολοκλήρωση του έργου.

Ο πληροφορικός έχει την ευθύνη να ζητήσει την αλλαγή οποιασδήποτε ανάθεσης που θεωρεί ότι δεν μπορεί να ολοκληρωθεί όπως ορίζεται. Η αποδοχή αυτή της αλλαγής δύναται να λάβει χώρα μόνο μετά από σοβαρή εξέταση και πλήρη αποκάλυψη των κινδύνων και των ανησυχιών για τον εργοδότη ή τον πελάτη. Σε αυτό το σημείο η βασική αρχή είναι η υποχρέωση να δεχθεί την προσωπική ευθύνη για το έργο. Σε ορισμένες περιπτώσεις άλλες ηθικές αρχές, μπορούν να λάβουν μεγαλύτερη προτεραιότητα.

Μια απλή κρίση σχετικά με μια συγκεκριμένη αποστολή που κρίνεται ότι δεν πρέπει να εκτελεστεί δεν μπορεί να γίνει δεκτή. Έχοντας σαφώς

προσδιορίζει τις ανησυχίες και τους λόγους για αυτή την κρίση, αλλά μην έχοντας την δυνατότητα αλλαγής του έργου, μπορεί κάποιος να υποχρεωθεί από τη σύμβαση ή τον νόμο, να προχωρήσει σύμφωνα με τις οδηγίες. Οι ηθικές κρίσεις των πληροφορικών θα πρέπει να λειτουργούν ως τελικός οδηγός για το αν πρέπει να προχωρήσει ή όχι το έργο. Ανεξάρτητα από την απόφαση, καθένας πρέπει να αναλάβει την ευθύνη για τις συνέπειες. Ωστόσο, το να εκτελεί κανείς αυτό που του έχουν αναθέσει το οποίο είναι «ενάντια στη δική του κρίση» δεν αναιρεί την ευθύνη του για τις τυχούσες αρνητικές συνέπειες.

2.7... θα προσπαθώ να βελτιώσω για τη δημόσια κατανόηση της πληροφορικής και τις συνέπειές της.

Οι πληροφορικοί έχουν την ευθύνη να μοιράζονται τις τεχνικές γνώσεις τους με το κοινό ενθαρρύνοντας την κατανόηση για την πληροφορική, συμπεριλαμβανομένων των επιπτώσεων των συστημάτων υπολογιστών και των ορίων τους. Αυτή η επιτακτική ανάγκη συνεπάγεται την υποχρέωση για την αντιμετώπιση ενδεχόμενων ψευδών απόψεων που σχετίζονται με την πληροφορική.

2.8. ...θα έχω πρόσβαση στις πηγές της πληροφορικής και της επικοινωνίας μόνο όταν επιτρέπεται να το πράξω.

Η κλοπή ή καταστροφή των υλικών και της ηλεκτρονικής περιουσίας αναγορεύεται με βάση την επιταγή 1.2. «θα αποφύγω (να δημιουργήσω) βλάβη σε άλλους». Αυτή η επιταγή προσπαθεί να διευθετήσει το ζήτημα της καταπάτησης και της μη εξουσιοδοτημένης χρήσης του υπολογιστή ή των επικοινωνιακών συστημάτων. Η καταπάτηση αφορά την πρόσβαση σε δίκτυα επικοινωνίας και σε συστήματα ηλεκτρονικών υπολογιστών ή λογαριασμούς ή/και αρχεία που σχετίζονται με αυτά τα συστήματα, χωρίς να υπάρχει ρητή άδεια για κάτι τέτοιο. Οι εργαζόμενοι και οι οργανισμοί έχουν το δικαίωμα να περιορίσουν την πρόσβαση στα συστήματά τους εφόσον δεν παραβιάζουν την αρχή κατά των διακρίσεων (βλ. 1. 4), Κανείς δεν πρέπει να χρησιμοποιεί το υπολογιστικό σύστημα κάποιου άλλου, όπως και τα αρχεία του λογισμικού, ή τα στοιχεία του χωρίς άδεια. Πρέπει πάντοτε να υπάρχει η κατάλληλη έγκριση πριν από τη χρήση των πηγών του συστήματος, συμπεριλαμβανομένων των θυρών επικοινωνίας, του χώρου

*των αρχείων, τα περιφερειακά συστήματα περιφερειακά του συστήματος, και την ώρα του υπολογιστή.*¹³⁸

Στον Κώδικας Ηθικής και Επαγγελματικής Συμπεριφοράς του ACM αναφέρονται οι ηθικές επιταγές σχετικά με την διοίκηση των οργανισμών, αλλά και οι επιταγές συμμόρφωσης προς τον Κώδικα. Οι ηθικές επιταγές της διοίκησης των οργανισμών αναφορικά με την πληροφορική είναι: (1) η διασάφηση των κοινωνικών υποχρεώσεων των μελών μιας διοικητικής ομάδας και η ενθάρρυνση της πλήρους αποδοχής αυτών των υποχρεώσεων, (2) η διαχείριση προσωπικού και πόρων για τον σχεδιασμό και την δημιουργία επικοινωνιακών συστημάτων που βελτιώνουν την ποιότητα της ζωής των εργαζόμενων, (3) η αναγνώριση και στήριξη ορθών και εγκεκριμένων χρήσεων της πληροφορικής και των πόρων τηλεπικοινωνίας ενός οργανισμού, (4) η διασφάλιση ότι οι χρήστες και εκείνοι που θα επηρεαστούν από ένα σύστημα έκαναν σαφείς τις ανάγκες τους κατά τη διάρκεια της αξιολόγησης και του σχεδιασμού των απαιτήσεων, (5) η διασάφηση και στήριξη των πολιτικών που προστατεύουν την αξιοπρέπεια των χρηστών και όσων επηρεάζονται από ένα υπολογιστικό σύστημα και (6) η δημιουργία ευκαιριών για τα μέλη του οργανισμού, ώστε να μάθουν τις αρχές και τα όρια των υπολογιστικών συστημάτων.

Σημαντικό είναι το γεγονός ότι αναφορικά με τους οργανισμούς δημόσιους ή ιδιωτικούς υπάρχει η τάση οι ηθικές υποχρεώσεις τους να παραβλέπονται. Αυτό σημαίνει ότι οι περισσότεροι ηθικοί κώδικες που δημιουργήθηκαν για το πλαίσιο της ηθικής συμπεριφοράς της διοίκησης είτε παραμελούνται, επομένως δεν εφαρμόζονται, είτε είναι γραμμένοι από τη σκοπιά ενός μόνο μέλους, εκείνου που διοικεί. Σχετικά με το δίλημμα που δημιουργείται προσπάθησαν οι δημιουργοί αυτών των ηθικών επιταγών του Κώδικα να απευθύνεται στον επικεφαλής της διοίκησης. Στο πλαίσιο αυτό ως «ηγέτης» θεωρείται κάθε οργανωτικό μέλος που έχει ηγετικές ή εκπαιδευτικές ευθύνες. Αυτές οι απαιτήσεις είναι γενικές και μπορούν να εφαρμοστούν και από τους οργανισμούς, αλλά και από αυτούς που τους διοικούν. Στο πλαίσιο αυτό οι

---

¹³⁸ Anderson & άλλοι, "Using the new ACM code of ethics in decision making", όπ. ανωτ., σελ. 101-105.

οργανισμοί είναι είτε επιχειρήσεις, είτε κυβερνητικοί οργανισμοί καθώς και άλλοι εργοδότες, αλλά και εθελοντικοί και επαγγελματικοί οργανισμοί.

Με βάση το κείμενο του Κώδικα Ηθικής και Επαγγελματικής Συμπεριφοράς της ACM τα μέλη της ACM και ο επικεφαλής της διοίκησης του οργανισμού θα πρέπει να..

3.1. ...διασαφηνίζει τις κοινωνικές υποχρεώσεις των μελών μιας διοικητικής ομάδας και θα ενθαρρύνει την πλήρη αποδοχή αυτών των υποχρεώσεων.

Επειδή κάθε είδος οργανισμού επηρεάζει την κοινωνία, οι οργανισμοί οφείλουν να αναλάβουν τις ευθύνες τους ως προς την κοινωνία. Οι διοικητικές διαδικασίες και οι συμπεριφορές που είναι προσανατολισμένες προς την ποιότητα και την ευημερία της κοινωνίας, θα μειώσουν τις βλάβες προς την κοινωνία κι έτσι θα εξυπηρετούν το ενδιαφέρον της κοινωνίας και την εκπλήρωση της κοινωνικής ευθύνης. Ως εκ τούτου, οι επικεφαλής της διοίκησης πρέπει να ενθαρρύνουν την πλήρη συμμετοχή για την ικανοποίηση των κοινωνικών ευθυνών, καθώς και την ποιότητα των επιδόσεων.

3.2 ...διοικεί το προσωπικό και τους πόρους για τον σχεδιασμό και την κατασκευή των πληροφοριακών συστημάτων για την ενίσχυση της ποιότητας της εργασίας.

Οι επικεφαλής της διοίκησης είναι υπεύθυνοι να διασφαλίσουν ότι τα υπολογιστικά συστήματα ενισχύουν, και δεν υποβαθμίζουν την ποιότητα εργασίας. Κατά την εφαρμογή ενός συστήματος πληροφορικής, οι οργανισμοί πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τους την προσωπική και επαγγελματική ανάπτυξη, τη φυσική ασφάλεια, και την αξιοπρέπεια όλων εργαζομένων. Γι αυτό το σκοπό θα πρέπει να εξετάζονται κατά τον σχεδιασμό του συστήματος και στο χώρο εργασίας τα κατάλληλα εργονομικά πρότυπα για τους ανθρώπους.

3.3. ...αναγνωρίζουν και να υποστηρίζουν τις ορθές και εγκεκριμένες χρήσεις των πόρων της πληροφορικής και της τηλεπικοινωνίας ενός οργανισμού. Επειδή τα συστήματα ηλεκτρονικών υπολογιστών μπορούν να γίνουν εργαλεία που θα βλάψουν, ή θα ωφελήσουν έναν οργανισμό, η διοίκηση έχει την ευθύνη να ορίσει με σαφήνεια ποιες είναι οι κατάλληλες

και ποιες οι μη κατάλληλες χρήσεις των υπολογιστικών διοικητικών πόρων. Παρότι ο αριθμός και το πεδίο εφαρμογής των κανόνων αυτών θα πρέπει να είναι ο ελάχιστος, ωστόσο όταν διαμορφωθεί θα πρέπει να εφαρμόζεται πλήρως.

3.4 ...διασφαλίζουν ότι οι χρήστες και όσοι επηρεάζονται από την πληροφορική έχουν διασαφηνίσει τις ανάγκες τους κατά την διάρκεια της αξιολόγηση και του προσδιορισμού των απαιτήσεων· αργότερα το σύστημα πρέπει να θεσπίζεται για να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις αυτές.

Οι χρήστες της πληροφορικής, οι πιθανοί χρήστες και όλοι όσοι μπορεί να επηρεαστούν από ένα υπολογιστικό σύστημα πρέπει να διατυπώνουν τις ανάγκες τους ώστε να ενσωματώνονται στις δηλώσεις των απαιτήσεων. Η θεσμοθέτηση του συστήματος της πληροφορικής θα πρέπει να εξασφαλίζει τη συμμόρφωση προς αυτές τις απαιτήσεις.

3.5. ...να συντονίζουν και να προστατεύουν την αξιοπρέπεια των χρηστών και όλων όσων επηρεάζονται από ένα υπολογιστικό σύστημα πληροφορικής.

Ο σχεδιασμός ή η εφαρμογή συστημάτων που σκόπιμα ή ακούσια εξευτελίζουν χρήστες ή ομάδες δεν είναι ηθικά αποδεκτή. Οι πληροφορικοί που βρίσκονται σε θέσεις όπου λαμβάνουν αποφάσεις πρέπει να εξακριβώνουν ότι τα συστήματα έχουν σχεδιαστεί και εφαρμόζονται για την προστασία της ιδιωτικής ζωής και την διασφάλιση της ανθρώπινης αξιοπρέπειας.

3.6. ...να δημιουργούν ευκαιρίες για τα μέλη του οργανισμού ώστε να μάθουν τις αρχές και τους περιορισμούς των συστημάτων πληροφορικής.

Αυτό συμπληρώνει την ανάγκη δημόσιας κατανόησης (2.7). Οι εκπαιδευτικές ευκαιρίες είναι απαραίτητες για τη διευκόλυνση της βέλτιστης συμμετοχής όλων των μελών του οργανισμού. Οι ευκαιρίες πρέπει να υπάρχουν εξίσου για όλα τα μέλη ώστε να βελτιώσουν τις γνώσεις και τις δεξιότητές τους στην πληροφορική, συμπεριλαμβανομένης της εκπαίδευσης σχετικά με την εξοικείωση με τις συνέπειες και τους περιορισμούς των συγκεκριμένων τύπων συστημάτων. Ειδικότερα, οι πληροφορικοί πρέπει να γνωρίζουν τους κινδύνους της δημιουργίας συστημάτων γύρω από υπεραπλουστευμένα μοντέλα, το ανέφικτο της πρόβλεψης και του

σχεδιασμού κάθε πιθανής λειτουργίας, καθώς και άλλων θεμάτων που σχετίζονται με τη πολυπλοκότητα αυτού του επαγγέλματος.¹³⁹

Οι επιταγές συμμόρφωσης προς τον κώδικα είναι (1) η υποστήριξη και προώθηση των αρχών αυτού του κώδικα και (2) η αντιμετώπιση των παραβιάσεων αυτού του κώδικα ως μη συνεπή αναφορικά με το αν είναι κάποιος μέλος του ACM.

Ως μέλος της ACM ....

4.1 ...θα υποστηρίξω και θα προωθήσω τις αρχές αυτού του κώδικα.

Το μέλλον του επαγγέλματος των υπολογιστών εξαρτάται και από την τεχνική και από την ηθική υπεροχή. Είναι σημαντικό για τους πληροφορικούς της ACM να τηρούν τις αρχές που εκφράζονται στον παρόντα Κώδικα. Κάθε μέλος θα πρέπει να ενθαρρύνει και να υποστηρίζει την τήρηση του από τα υπόλοιπα μέλη.

4.2. ...θα αντιμετωπίσω τις παραβιάσεις του κώδικα ως μη συνεπείς αναφορικά με το αν είναι κάποιος μέλος του ACM και σχετικά με τη μη τήρηση του ηθικού κώδικα των πληροφορικών που σε μεγάλο βαθμό είναι ζήτημα επιλογής. Ωστόσο, ακόμα και αν ένα μέλος δεν ακολουθεί αυτό το κώδικα μετέχει σε σοβαρό παράπτωμα και η συμμετοχή του στο ACM μπορεί να τερματιστεί.¹⁴⁰

Κατά τον Loui κάθε ηθικός κώδικας αναγκαστικά είναι ελλιπής, καθώς κανένα έγγραφο δεν μπορεί να αντιμετωπίσει κάθε ηθικό ζήτημα που προκύπτει. Επιπλέον, η γλώσσα κάθε κώδικα πρέπει να έχει γενικό περιεχόμενο, ώστε κάθε δήλωσή του να ερμηνεύεται με τέτοιο τρόπο, που να είναι εφαρμόσιμη σε συγκεκριμένες περιστάσεις. Παρ' όλα αυτά, η ύπαρξη ενός ηθικού κώδικα, σύμφωνα με τον Loui, εξυπηρετεί πολλούς σκοπούς. Πρώτον εμπνέει τους εργαζόμενους να αγωνίζονται για τα ιδανικά του επαγγέλματός τους, δεύτερον εκπαιδεύει τα νέα μέλη σχετικά με τις επαγγελματικές τους υποχρεώσεις, τρίτον ενημερώνει τους χρήστες αναφορικά με το τι πρέπει να περιμένουν από τα μέλη να κάνουν, τέταρτον μπορεί να

¹³⁹ Anderson & άλλοι, "Using the new ACM code of ethics in decision making", όπ. ανωτ., σελ. 101-105.

¹⁴⁰ Βλ. Anderson & άλλοι, "Using the new ACM code of ethics in decision making", όπ. ανωτ., σελ. 101-105.

καθορίσει τα πρότυπα συμπεριφοράς για τους επαγγελματίες και πέμπτον να παρέχει μια βάση για την αποβολή των μελών που παραβιάζουν αυτούς τους κανόνες. Τέλος, ο κώδικας δημιουργεί μια διέξοδο σχετικά με τη λήψη δύσκολων αποφάσεων.¹⁴¹

---

¹⁴¹ Loui, “Ethics and Professional Responsibility in Computing”, όπ. ανωτ., σελ. 5.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Αν μπορούμε να συνοψίσουμε όλα τα ερωτήματα που ανακύπτουν από αυτή την εργασία από την χρήση της πληροφορικής, τότε θα αναφερόμασταν στο εξής κεντρικό ηθικό ερώτημα: τα άτομα και οι οργανισμοί που δημιουργούν, παράγουν και πωλούν συστήματα είναι ηθικά υπεύθυνοι για τις συνέπειες της χρήσης τους; Καθώς δεν μπορούμε να βασιζόμαστε στη τεχνολογία και στις υπηρεσίες που προσφέρει, τότε τόσο ο οργανισμός που παράγει και πουλά τα συστήματα αυτά είναι υπεύθυνος τόσο για το προϊόν, όσο και για τις υπηρεσίες που παρέχουν οι εργαζόμενοι σε αυτόν.

Η ηθική ευθύνη εναπόκειται τόσο σε εκείνους που ελέγχουν την ακρίβεια των διαχεόμενων πληροφοριών, όσο σε εκείνους που εμποδίζουν τις παραπλανητικές πληροφορίες ή πληροφορίες που μπορούν να κάνουν κακό σε πρόσωπα. Έτσι, τόσο οι Πληροφορικοί όσο και οι εταιρίες παροχής υπηρεσιών πληροφορικής μπαίνουν σε ένα πλαίσιο αυτοελέγχου μέσω της δημιουργίας του ηθικού κώδικα. Ωστόσο, θα ήταν ιδιαίτερα επικίνδυνο ένας ηθικός κώδικας και οι παράμετροί του να λαμβάνονται υπόψη σε τέτοιο βαθμό για την λύση οποιουδήποτε ηθικού θέματος αφορά τα ζητήματα που προκύπτουν με την χρήση της ηθικής στην διοίκηση αλλά και αλλού.

Ένας ηθικός κώδικας δεν μπορεί να παρέχει λύσεις για κάθε πρόβλημα, παρότι λαμβάνει σημαντικό ρόλο, για την αντιμετώπιση καθημερινών ηθικών ζητημάτων που δεν μπορούν να μείνουν άλυτα. Όταν μια ηθική προοπτική λείπει εξ ολοκλήρου από τέτοιες εφαρμογές και ακόμη όταν υπάρχουν ζητήματα που ο πληροφορικός δεν έχει προβλέψει ή δεν μπορεί να προβλέψει, τότε η χρήση ενός ηθικού κώδικα αναπληρώνει αυτό το κενό.

Οι δημιουργοί του ηθικού κώδικα διευκρινίζουν ότι η προσέγγιση μέσω των προδιαγεγραμμένων ηθικών κανόνων είναι κατάλληλη για έναν πολιτισμό της πληροφορίας που βελτιώνει την κατανόηση σχετικά με ηθικά γεγονότα και βοηθά στη διαμόρφωση των ηθικών ερωτημάτων σε περισσότερο γόνιμα ερωτήματα. Παράλληλα, η προοπτική που δημιουργούν οι ηθικοί κανόνες λειτουργούν υπέρ της αναγνώρισης ορισμένων αξιών, όπως είναι η δικαιοσύνη σχετικά με τις ανθρώπινες πράξεις, οι οποίες μπορεί να οδηγήσουν στην

διάκριση των σημαντικότερων και πιο απαραίτητων αξιών που οι ηθικές θεωρίες οφείλουν να προωθούν.

Όμως πέρα από την διαμόρφωση αυτών των κανόνων, η ηθική είναι μια προσωπική υπόθεση που προϋποθέτει την ελευθερία ανεξάρτητα από τις θεωρίες, τους κανόνες και τους ηθικούς κώδικες που θεσπίζονται από οργανισμούς και φορείς. Αυτό βέβαια σημαίνει ότι ο καθένας βρίσκεται ενώπιον ηθικών διλημάτων και οφείλει να πράξει με σύνεση, αναλαμβάνοντας ο ίδιος την ευθύνη των πράξεών του.

Έτσι πέρα από την δεοντολογία που επιβάλλεται από τους οργανισμούς, για την πληθώρα ηθικών ζητημάτων και διλημάτων που ανακύπτουν ο Πληροφορικός ή όποιος άλλος ασχολείται με επαγγέλματα που μπορεί να βλάψουν τους άλλους, χρειάζεται να καλλιεργήσει και άλλες πλευρές του εαυτού του πέρα από την μόρφωση, την εξειδίκευση και τις ικανότητές του. Αυτό είναι απαραίτητο, δεδομένου ότι θα χρειαστεί σε πολλές περιπτώσεις να πράξει από ηθική άποψη κατά την άσκηση του επαγγέλματός του.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Anderson, R., Johnson, D. G., Gotterbarn, D. & Perrolle, J., “Using the new ACM code of ethics in decision making”. Στο *Communications ACM* (1993) 36, 2, σελ. 98–107.
- Bynum, T. W. “Ethics and the Information Revolution”. Στο *Readings in CyberEthics*. R. A. Spinello & H. T. Tavani (editors). USA: Jones and Bartlett Publishers, 2004².
- Bynum, T. W. «Milestones in the History of Information and Computer Ethics». Στο *The Handbook of Information and Computer Ethics*, Kenneth E. Himma, Herman T. Tavani (eds), Wiley, 2008, σελ. 25-48.
- Bynum, T., «Computer and Information Ethics». Στο *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*, (Winter 2014 Edition), Edward N. Zalta Editor. URL: <http://plato.stanford.edu/archives/win2014/entries/ethics-computer/> Τελική ενημέρωση 18 Μαρτίου 2015.
- Cohon, R. «Hume's Moral Philosophy». Στο *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*, (Winter 2014 Edition), Edward N. Zalta Editor. URL: <http://plato.stanford.edu/archives/fall2010/entries/hume-moral/> Τελική ενημέρωση 26 Μαρτίου 2015.
- Crowther, D. & Aras G., *Corporate Social Responsibility*, Ventus Publishing ApS, 2008.
- Davis, M. «Thinking like an engineer: the place of a code of ethics in the practice of a profession». Στο *Philosophy and Public Affairs* (1991) 20, 2, σελ. 150–167.
- Edgar, S. L. *Morality and Machines*, Sudbury: Jones and Bartlett Publishers, 2003².
- Floridi, Luciano. «Foundations of Information Ethics». Στο *The Handbook of Information and Computer Ethics*, Editors Kenneth E. Himma, Herman T. Tavani, Wiley 2008, σελ. 4-23.
- Gotterbarn, D. “Computer Ethics: Responsibility Regained.” Στο *National Forum: The Phi Beta Kappa Journal* (1991), 71, σελ. 26–31.

- Johnson, D. «Ethics Online, Shaping social behavior online takes more than new laws and modified edicts». Στο *Communications of the ACM* (1997), Vol. 40, 1, σελ. 60-65.
- Johnson, D. G. «Professional ethics». Στο *Computer Ethics*, Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall, 2001³, σελ. 54–80.
- Johnson, D. G. *Computer Ethics*. Prentice-Hall, 1985.
- Lieberstein, S. H. *Who Owns What Is in Your Head? Trade Secrets and the Mobile Employee*, New York: Hawthorn, 1979.
- Loui, M. C. “Ethics and Professional Responsibility in Computing”. Στο *Wiley Encyclopedia of Computer Science and Engineering*, Editor Benjamin Wah, 2008.
- Moor J. H. Editor. *What Is Computer Ethics?”* Στο *Metaphilosophy* (1985) 16, 4, σελ. 266–275.
- Moor, J. H. “Reason, Relativity, and Responsibility in Computer Ethics”. Στο *Computers and Society* (1998), σελ. 14-21.
- Moor, J. H. “What Is Computer Ethics?” Στο *Computers and Ethics*, Editor T. W. Bynum, Blackwell: 1985, σελ. 266–75.
- Pakaluk, Michael Editor, *Other Selves: Philosophers on Friendship*, Indianapolis, IN: Hackett, 1991.
- Rapaport, William J., «Philosophy of Computer Science: An Introductory Course». Στο *Teaching Philosophy* (2005) 28, 4, σελ. 319-341.
- Stahl, B. C. «Ethical issues of Information and Business”. Στο *The Handbook of Information and Computer Ethics*, Editors Kenneth E. Himma, Herman T. Tavani, Wiley, 2008, σελ. 311-336.
- Staveren, I. *The values of economics, An Aristotelian Perspective*, London, New York: Routledge, 2001.
- Tavani, H. «Professional ethics, codes of conduct, and moral responsibility». Στο *Ethics and Technology: Ethical Issues in an Age of Information and Communication Technology*, New York: Wiley, 2004, σελ. 87–116.
- Tilt, C. A. "Corporate Responsibility, Accounting and Accountants". Στο *Professionals' Perspectives of Corporate Social Responsibility* (2009), σελ. 11–32.

- Turner, Raymond. "The Philosophy of Computer Science". Στο *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*, Edward N. Zalta Editor, URL: <http://plato.stanford.edu/archives/win2014/entries/computer-science/> Τελική Ενημέρωση 19 Μαρτίου 2015
- Weinstein, Jack Russell, «Adam Smith (1723—1790)». Στο *Internet Encyclopedia of Philosophy*. URL: <http://www.iep.utm.edu/smith/> Τελική ενημέρωση 29 Ιανουαρίου 2015.
- Δημητριάδης Σ. & Μανιαδάκης Μ. (επ.), *Μελέτη Επισκόπησης της Πληροφορικής στην Ελλάδα, Αθήνα*, ΕΠΕ (Ένωση Πληροφορικών Ελλάδος), 2006. <http://www.epe.org.gr/meleth/final/MEP2006.pdf> Τελική ενημέρωση 23 Μαρτίου 2015.
- Καζάκη, Κ. «Σύστημα Ελέγχου Αυθεντικότητας Πιστοποιητικών Εγγράφων που εκδόθηκαν από τα Ελληνικά ΑΕΙ». Thesis, Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα (ΤΕΙ) Κεντρικής Μακεδονίας, 2014.
- Πελεgrίνης, Θ. «Βέμπερ, Μαξ». Στο *Λεξικό της Φιλοσοφίας*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 2005⁴.
- Πελεgrίνης, Θ. *Ιατρική Ηθική*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 2009.
- Σπανού, Λ. «Συστήματα Εταιρικής Διακυβέρνησης και Σύγχρονη Επιχείρηση». Στο *Ένωση Ελλήνων Τραπεζών* (2001), URL: http://62.143.74/5Ekdosis/UplPDFs/deltia/4_2001/07%20L%20spanou.pdf Τελική ενημέρωση 23 Μαρτίου 2015.